

Sari Piippo

VANHEMMUUDEN TUKEMINEN SOLMUJA PARISUHTEESSA
MENETELMÄN AVULLA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2017

VANHEMMUUDEN TUKEMINEN SOLMUJA PARISUHTEESSA MENETELMÄN AVULLA

Piippo, Sari
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2017
Ohjaaja: Kumpulainen, Pasi
Sivumäärä: 47

Asiasanat: vanhemmuus, perhetyö, menetelmä

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää Parisuhdekeskus Kataja ry:n rekisteröimän ja kehittämän Solmuja Parisuhteessa neuvonnan soveltuvuutta ja käyttökelpoisuutta lastensuojelun tehostetun perhetyön työmenetelmänä. Tarkoituksena oli myös selvittää tukeeko Solmuja parisuhteessa menetelmä vanhemmuutta lastensuojeluperheissä.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumetodina käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka toteutettiin kahtena parihaastatteluna. Opinnäytetyötä varten haastateltiin kahta lastensuojelun sosiaalityöntekijää sekä kahta Solmuja parisuhteessa neuvonnan ohjaajaa. Opinnäytetyössä haettiin näkökulmia siihen, kuinka menetelmä sopii erilaisille perheille lastensuojelun tehostetussa perhetyössä.

Opinnäytetyö nosti esiin Solmuja parisuhteessa menetelmän olevan erittäin käyttökelpoinen ja toimiva monissa eri perhetilanteissa. Vanhemmuuden tukeminen erotilanteessa nostettiin esille tärkeänä työmuotona. Tutkimuksen mukaan haastateltavat olivat kokeneet menetelmän rakenteen olevan selkeä ja eri tapaamiskerroilla käsiteltävät teemat auttoivat vanhempia löytämään rakentavia tapoja ratkaista keskinäisiä ristiriitoja. Parisuhdetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta menetelmä on tällaisenaan hyvä, eikä muutoksia rakenteeseen toivottu.

Työntekijöiden näkökulmasta menetelmä sopii lähes kaikille perheille, vaikka haasteita nähtiin erityisesti kun menetelmää käytettiin perheissä, joissa jommallakummalla tai molemmilla vanhemmista on mielenterveys- tai päihdeongelmia. Näistä ongelmista kärsivien vanhempien kanssa menetelmän käyttö toi esille vanhempien motivaation ja sitoutumisen puutetta parisuhdetyöskentelyyn, mikäli vanhemmat eivät olleet sitoutuneet omaan mielenterveys- ja päihdehoitoon. Menetelmän ei koettu olevan ole toimiva, mikäli vanhemman päihdeiden käyttö on aktiivista ja hoitamaton, tällöin lastensuojelun avohuollon tärkein tavoite on selvittää ensisijaisesti lasten kasvuolot ja turvallisuus perheessä sekä ohjata vanhempia asianmukaiseen hoitoon. Menetelmän käyttö koettiin myös tärkeänä työvälineenä vanhempien pohtiessa eroa.

Kehittämisen kohteina todettiin, että parisuhdetyön päättymisen jälkeen tulisi lisätä seurantakäyntejä perheisiin noin puolen vuoden kuluttua. Seurantakäyntien tarkoituksena olisi tarkistaa perheen kokonaistilanne ja arvioida vanhempien kanssa prosessin hyödyllisyyttä koko perheen näkökulmasta. Lisäksi ehdotettiin koko perheen yhteisiä tapaamisia, joissa tavoitteena olisi keskustella myös lasten kanssa perheen tilanteesta.

SUPPORTING PARENTING BY USING SOLMUJA PARISUHTEESSA METHOD

Piippo, Sari

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

December 2017

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 47

Keywords: parenting, family counselling, method

The purpose of this thesis was to find out is Solmuja Parisuhteessa (Overhand knots in the Relationship) counseling applicability method in Tampere family social services. Solmuja Parisuhteessa method was created by Parisuhdekeskus Kataja Ry.

My thesis is a qualitative thesis. The source material was collected by using half structured theme interviews in two different groups. The data were collected by interviewing two social workers and two counselors, who are members of the family social services in Tampere. The interviews were recorded and transcribed. The data was assembled in May 2017. The data were analyzed using qualitative content analysis.

By way of the conclusion, the Solmuja Parisuhteessa -counseling is useful method for various families. In the interviewee's opinion the improvement in the communicative skills between parents increased the whole family's well being. According to the research, the interviewee's felt the structure of the counseling to be clear and efficient. The working method helped parents to improve problem resolution skills and interaction skills. Method is believed to bring good results to increase children's well being in the family. The method was seen as a good extra resource for the family work. Parental mental illness or problem with intoxicants was found to be challenge for parent's commitment for the process.

The development of future targets could include follow-up meetings with the family afterwards, when the counseling has been finished.

For further research and study could be done on the importance of Solmuja Parisuhteessa method from the point of view of parents.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1	Lastensuojelun tehostettu perhetyö.....	7
2.1.1	Muuttuva lastensuojelu	9
2.2	Kataja – Parisuhdekeskus ry.....	10
2.3	Solmuja parisuhteessa - menetelmä.....	11
2.3.1	Neuvonnan prosessi	15
3	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	17
3.1	Vanhemmuus	17
3.2	Vanhemmuuden haasteita	18
3.3	Vuorovaikutus ja vanhemmuus	19
3.4	Dialogisuus ja reflektiivisyys asiakastyössä.....	20
3.5	Parisuhteen vaikutus vanhempi-lapsi suhteeseen	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1	Tutkimusaineiston keruu	24
4.2	Aineiston analysointi	27
5	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	28
5.1	Työntekijöiden kokemuksia Solmuja parisuhteessa menetelmästä tehostetussa perhetyössä.....	28
5.2	Kokemuksia erilaisten perheiden kanssa työskentelystä	29
5.3	Kokemukset koko perheen hyvinvoinnin näkökulmasta	32
5.4	Ehdotuksia menetelmän käytön kehittämiseen.....	37
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	39
6.1	Tutkimustulosten tarkastelua ja pohdintaa	39
6.2	Opinnaytetyön luotettavuus ja eettisyys	42
6.3	Tulosten hyödyntäminen ja kehittäminen.....	43
7	LÄHTEET	44

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe alkoi kiinnostamaan minua oman työni kautta tehostetussa perhetyössä, jossa käytetään Solmuja Parisuhteessa neuvontaa yhtenä menetelmänä vanhemmuuden tukemisessa. Tehostettu perhetyö, jossa opinnäytetyö toteutettiin, on toiminut Tampereen lastensuojelun avohuollon tukitoimena vuodesta 2015. Solmuja Parisuhteessa menetelmää ei ole aikaisemmin tutkittu lastensuojelun avohuollon tehostetussa perhetyössä.

Solmuja Parisuhteessa menetelmä on Parisuhdekeskus - Kataja ry:n ja Kirkkohallituksen Perheasioiden yhteistyönä kehittämä neuvontaprosessi kriisissä oleville pariskunnille. Tampereen kaupungin lapsiperheiden sosiaalipalveluiden tehostetussa perhetyössä Solmuja Parisuhteessa menetelmää käyttävät ohjaajat ja perhetyöntekijät ovat kaikki Kataja ry:n kouluttamia parisuhdeneuvojia. Solmuja Parisuhteessa neuvonta on strukturoitu menetelmä, jossa käydään läpi jokaisella tapaamiskerralla ennalta sovitut teemat. Teemojen ja harjoitusten tavoitteena on auttaa vanhempia löytämään parempia tapoja ratkaista keskinäisiä ristiriitoja ja opetella vuorovaikutustaitoja.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia työntekijöitä haastatteleamalla, onko Solmuja Parisuhteessa neuvonta käyttökelpoinen menetelmä lastensuojelun perhetyössä ja toimiiko menetelmä erilaisissa perheissä. Tampereella lastensuojelun perhetyötä toteutetaan monin eri tavoin, moniammatillisissa tiimeissä. Moniammatilliset tiimit koostuvat tehostetussa perhetyössä perhetyöntekijöistä, ohjaajista sekä psykiatrisista sairaanhoitajista. Lähtökohtina toimivat hyvä yhteistyösuhde ja avoin vuorovaikutus asiakkaan, työntekijän sekä perheen verkostojen välillä. Yhteistyö merkitsee sitä, että työntekijöillä on yhteinen työ tai tehtävä joka suoritetaan tai pyritään ratkaisemaan yhteisesti keskustellen ja etsien uusia näkökulmia ongelmaan. Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön erilaista tietoa ja useata osaamisen näkökulmaa. Sosiaali- ja terveysalalla yhteistyötä voidaan kuvata asiakastyössä tapahtuvana eri asiantuntijoiden työskentelynä, jossa pyritään ottamaan huomioon asiakkaan kokonaistilanne. (Isoherranen 2004, 14–15.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia yhtä osaa lastensuojelun perhetyön menetelmistä, jossa keskitytään vanhemmuuden tukemiseen parisuhdeneuvonnan keinoin. Tavoitteena oli myös selvittää, onko Solmuja Parisuhteessa prosessia kehitettävä ja tarvitaanko työskentelyyn muutosta.

Avaan opinnäytetyössäni Solmuja Parisuhteessa menetelmän struktuuria sekä selvitän miten työskentely etenee ja mitä Kataja – parisuhdekeskus ry:n materiaalia työskentelyssä tarvitaan. Lastensuojelun avohuollon kehittäminen ja muutokset nousivat esille opinnäytetyötä tehdessäni siten, että tulevaisuudessa lastensuojelun palvelut tulisi olla laadukkaita ja parhaalla mahdollisella tavalla moni ammatillisesti toteutettuja kokonaisuuksia. Näihin kokonaisuuksiin kuuluu perhetyön kehittäminen ja perheterapeuttinen työote.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Lastensuojelun tehostettu perhetyö

Lastensuojelun tukimuotoja ovat avohuollon palvelut, sijaishuolto ja jälkihuolto. Avohuollon palveluihin kuuluvat perhetyö, perheen taloudellinen tukeminen, tukiperhe tai – henkilö lapselle sekä lapsen sijoittaminen avohuollon tukitoimena. Tukitoimien saaminen edellyttää lastensuojelun asiakkuutta, joka perustuu suunnitelmalliseen sosiaalityöhön. (Berg-Toroi 2012, 256.)

Tampereen kaupungin tehostettu perhetyö on yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimista. Avohuollon palvelut, kuten tehostettu perhetyö pohjautuvat sosiaalityöntekijän tekemään palvelutarpeen arviointiin, jossa on kartoitettu lapsen ja perheen tarvitsema tuki. Avohuollon tukitoimia tarjotaan lapselle ja perheelle, jos lapsen kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen kehitystä tai terveyttä tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa kehitystään tai terveyttään. (Lapsiperheiden sosiaalipalvelut 2017.)

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät tilaavat tehostettua perhetyötä asiakasperheille ja asiakassuunnitelman pohjalta asiakkaalle tehdään tehostettuun perhetyöhön palvelupyynnö. Yhteisessä tehostetun perhetyön aloitusneuvottelussa suunnitellaan tavoitteet perhetyölle yhdessä asiakasperheen kanssa. Joskus palvelupyynnössä saatetaan todeta vanhempien toivovan vanhemmuuden tueksi parisuhdetyötä ja näissä tapauksissa on toisinaan päädytty tarjoamaan vanhemmille Solmuja Parisuhteessa menetelmää yhtenä palvelumuotona. Menetelmää valitessa on pohdittava mitkä asiat ovat ohjanneet valintaa sekä minkälaiset arvot ja ihmiskäsitys ovat ohjanneet menetelmän kehittämistyötä. Työvälinettä valittaessa on huomioitava, että työntekijä lähtee liikkeelle tavoitteellisesti miettien kokonaisvaltaisesti työn tavoitetta. On mietittävä, miksi juuri nyt olisi hyvä käyttää tätä välinettä ja miten se auttaa asiakasta sekä työntekijää eteenpäin. Jotkut menetelmät ja lähestymistavat saattavat edellyttää asiakkailta jonkinlaista verbaalista ja kirjallista kyvykkyyttä ja se tulee ottaa huomioon menetelmää valittaessa. (Kaikko & Friis 2013, 110 -113.)

Parisuhdeneuvonta voi olla yksi osa perhetyötä, silti lastensuojelun perhetyössä on aina keskiössä alaikäinen lapsi tai lapset. Lastensuojelun yhtenä tehtävänä on tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä (Lastensuojelulaki 417/2017.)

Yleisesti perhetyö voidaan nähdä joko välillisenä tai välittömänä. Välittömässä perhetyössä kohteena on koko perhe tai yhteisö. Perhe voi muodostua yhdestä tai useammasta perheenjäsenestä joko biologisin tai sosiaalisin perustein. Nykyisin on huomioitava vielä uusperheet ja muut erityyppisten perheiden yhdistelmät ja asumismuodot. Olennaista välittömässä perhetyössä on työn ja toiminnan kohdistaminen useaan perheen tai yhteisön jäseneseen kaikkien hyvinvoinnin lisäämiseksi. Välillisen perhetyön tarkoituksena on kohdistaa palvelu tai työ perheeseen jonkun perheenjäsenen kautta. Perhettä voidaan huomioida taustalla ja tehdä yhteistyötä jonkun yksittäisen perheenjäsenen kautta. (Reijonen 2005, 31 -33.)

Lastensuojelun perhetyössä kohdataan monenlaisten haasteiden kuormittavia perheitä. Syyllisyydentunteet, uupuminen, elämänhallinnan menettäminen ja neuvottomuus saattavat aiheuttaa ja tuottaa tekoja, jotka vain lisäävät perheiden pahaa oloa. Työelämän ja perheen yhdistäminen sekä ulkoapäin tulevat vaatimukset kuormittavat joskus kohtuuttomasti perheiden hyvinvointia. Suomalainen työ- ja suorituskeskeinen yhteiskunta vaativat vanhemmilta ja lapsilta joskus kohtuutonta venymistä. Vanhempien köyhyys, mielenterveyden ongelmat, päihteiden käyttö sekä oman elämän hallitsemattomuus ovat joitakin syitä siihen, että lasten tilanne perheessä kriisiytyy. (Miller & Törrönen 2010, 73.)

Tehostettu perhetyö on työtä jota toteutetaan huomioiden koko perhe kokonaisvaltaisesti heidän omassa elinympäristössään. Perheet tulevat palveluun erilaisista elämäntilanteista ja ovat taustoiltaan hyvinkin erilaisia. (Lapsiperheiden sosiaalipalvelut 2017)

Lastensuojelun perhetyössä tulee huomioida lastensuojelulainsäädännön edellyttämät tehtävät. Yhtenä nimittäjänä perhetyön eri toimintatavoille voi olla koko perheen ja kaikkien perheenjäsenten kanssa tehtävä yhteistyö. Perhe tulisi nähdä kokonaisuutena, johon jokainen perheenjäsen vaikuttaa omalla toiminnallaan. Perhetyön tavoitteet ovat jokaisen perheen kohdalla yksilöllisiä ja erilaisia, mutta yhtenä onnistuneen perhetyön

merkkinä voi olla perhetyön työskentelyn päätyminen perheessä. (Reijonen 2005, 10 - 11.)

2.1.1 Muuttuva lastensuojelu

Tarkastelen tässä luvussa lastensuojelun sosiaalityön kehittämistä ja tulevaisuudelle kaavailtuja muutoksia. Yksi hallituksen kärkihankkeita on ollut uudistaa ja kehittää perheille vaikuttavampia ja hyvin yhteen sovitettuja palveluita, jotka vastaisivat perheiden tarpeisiin tehokkaammin. Muutosohjelmalla pyritään vähentämään lasten huostaanottoja ja laitoshoidtoa sekä pyrkiä ehkäisemään huoltajuuskiistoja. Lasten ja perheiden palveluiden muutosohjelmaan on sisällytetty lastensuojelun kehittäminen osana erityis- ja vaativimpien palveluiden kokonaisuutta. Monitoimisuus ja moniammatillisuus tarkoittaa tässä mallissa sitä, että sosiaalityöntekijällä ja muilla tiimin työntekijöillä olisi paremmat mahdollisuudet koota asiantuntijoita perheen ympärille kerätystä verkostosta. Verkostoja voidaan kerätä esimerkiksi perheen tutuista peruspalveluista, kuten neuvoloista, kouluilta tai varhaiskasvatuksesta. (Civil 2017.)

Fagerström toteaa, että tulevaisuuden lastensuojelutyön tulisi olla leimaamatonta ja helposti saavutettavaa. Perheiden auttamiseen tarvitaan riittävästi resursseja ja erityisosaamista. (Fagerström 2015.) Solmuja parisuhteessa menetelmä voi tulevaisuudessa olla hyvä menetelmä ja osa systeemistä toimintamallia, jossa pyritään tarjoamaan perheille hyvin kohdennettua ja kokonaisvaltaista palvelua. Varsinkin parisuhdekriisissä olevien vanhempien auttaminen menetelmän avulla, voi johtaa jopa parempaan erovanhemmuuteen ja huoltajuuskiistojen vähentymiseen.

Projektikoordinaattori Tiina Civil Pirkanmaan perheiden palveluiden uudistamishankkeesta toteaa lastensuojelun ongelmien olevan tällä hetkellä monitahoisia. Usein sosiaalityön ongelmat liittyvät suuriin asiakasmääriin joka kuormittaa ja uuvuttaa työntekijöitä. Myös kustannusten kasvu sekä lasta ja perhettä auttavien tahojen yhteistyön vaikeudet koetaan haastavina. Lastensuojeluun tarvitaan monitoimijaisia malleja ja yhä useammin myös monia lasten ja aikuisten erityistason ja vaativan tason palveluita. Tähän on kiinnitetty ministeriötasolla huomiota ja muutosta tilanteeseen pyritään hakemaan samalla kun koko palvelujärjestelmää uusitaan.

Systeemisen toimintamallin peruseriaatteena on tarkastella ihmistä ja ympäristöä kokonaisvaltaisena systeeminä, jossa kaikki asiat vaikuttavat kaikkeen. Kokonaisvaltaisuudella tarkoitetaan perheen huomioimista heidän omien tarpeidensa lähtökohdista. Oleellista on pyrkiä pois ongelmakeskeisyydestä ja etsiä ratkaisuja yhdessä. Perhe ja monialainen auttaminen nähdään yhteisenä systeeminä. Työskentelyssä tehdään tilaa lapsen ja perheen kohtaamiselle ja heidän kanssaan tehdään intensiivistä työtä. Lastensuojelukontekstissa pyritään käyttämään ja hyödyntämään perheterapeuttisia, dialogisia, narratiivisia ja ratkaisukeskeisiä lähestymistapoja. Työntekijöiden tavoitteena on pyrkiä ylläpitämään hyvää ja luottamuksellista työskentelysuhdetta. Lähtökohtaisena ajatuksena on kuulla lapsen ja perheen kokemukset ja näkemykset tilanteesta. Vaikuttavina asioina kaikessa kohtaamistyössä voidaan pitää vuorovaikutussuhdetta, positiivista odotusta, toimintatavan uskottavuutta ja asiakkaan osallistumista prosessiin. (Civil 2017.)

Katarina Fageström on todennut, että lastensuojelun työntekijöiden työtaitoihin tulee kuulua tunteiden tunnistaminen ja tätä kautta niiden hyödyntäminen vuorovaikutussuhteissa. Systeemisessä mallissa perustavanlaatuisena arvona on tukea vanhemmuutta niin, että voivat turvallisesti elää perheissään. Työntekijöiden ajattelutapa perustuu oletukseen siitä, että ongelmalapsia ei ole. Mallin kiinnostus kohdistuu koko systeemiin, missä lapsi elää. Tämän huomioimisessa on tärkeää, että työntekijällä on ymmärrystä kriisissä elävän perheen arjesta. Lapsen kehitystarpeiden huomioiminen ja vanhempien voimavarat sekä lapsen kasvu-ympäristö ovat tärkeässä suhteessa toisiinsa. (Fagerström 2016.)

2.2 Kataja – Parisuhdekeskus ry.

Kataja- Parisuhdekeskus ry. on vahvistavaan parisuhdetyöhön keskittynyt parisuhdealan asiantuntijajärjestö. Järjestön toiminta on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta. Parisuhdekeskus Kataja on toiminut yli 20 vuotta ja sen toimintaa rahoittaa Sosiaali- ja terveysministeriön avustuskeskus Stea, Järjestö tarjoaa asiakkaille ja ammattilaisille parisuhdetta vahvistavaa tietoa, toimintaa ja koulutusta.

Solmuja Parisuhteessa projekti toteutui Raha-automaattiyhdistyksen tuella vuosina 2006–2008. Aluksi neuvontaa toteutettiin ryhmämuotoisena toimintana, josta se

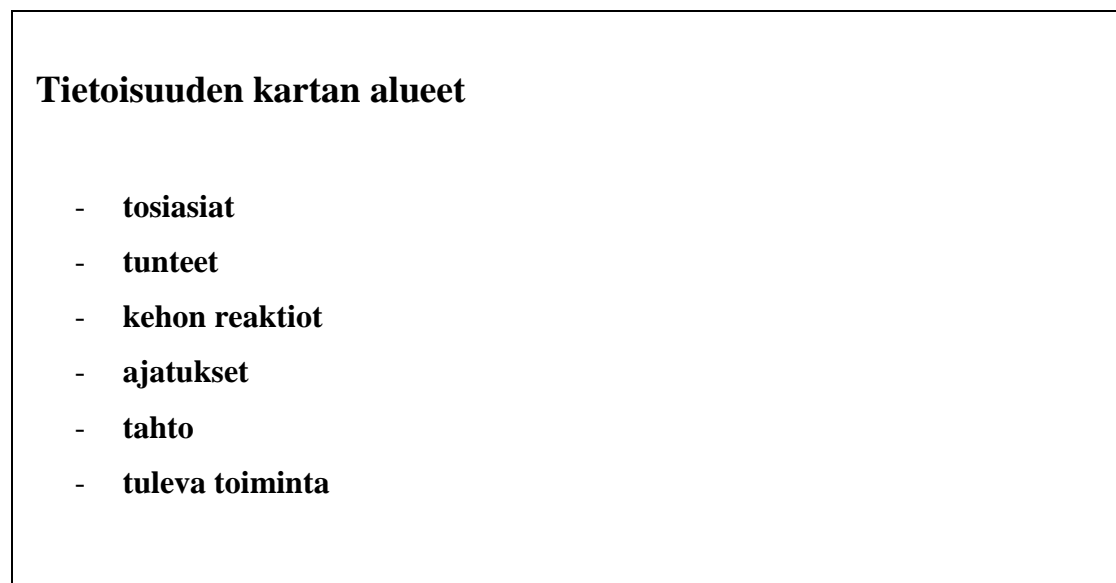
kehittyi yksittäisille pareille toteutettavaksi parisuhdeneuvonnaksi vuonna 2009. Kaikki Solmuja Parisuhteessa neuvojat ovat osallistuneet Kataja - Parisuhdekeskus ry:n järjestämään parisuhdeneuvojan koulutukseen.

(Kataja – Parisuhdekeskus ry. 2018.)

2.3 Solmuja parisuhteessa - menetelmä

Solmuja parisuhteessa -työskentely on tarkoitettu kriisissä oleville pariskunnille, sekä vakavasti eroa pohtiville puolisoille. Prosessin tavoitteena on lisätä ymmärrystä puolisoiden välillä ja auttaa kumpaakin ymmärtämään myös toisen näkökannalta mistä solmutilanteessa on kysymys. Miten solmu, eli parisuhteen ongelmakohta on syntynyt, mitä tunteita ja millaisia käsittelemättömiä asioita siihen liittyy? Kun molemmat puoliset ymmärtävät, mistä on kysymys, on selkeämpää miettiä sitä, mitä kumpikin tahtoo tässä tilanteessa ja millainen toiminta auttaa heitä pääsemään päämäärään. Lisäksi tavoitteena on opetella vuorovaikutustaitoja sekä ristiriitojen ratkaisutaitoja. Solmuja parisuhteessa neuvonta perustuu voimavarakeskeiseen työmenetelmään.

Solmuja parisuhteessa menetelmän työskentelyn perustana on tietoisuuden kartta, jonka osa-alueita käsitellään menetelmän eri tapaamiskerroilla.

(Kuvio 1.)

Yhteistyömallia ristiriitojen ratkaisemiseksi kuvataan Solmuja parisuhteessa neuvojan kirjassa seuraavalla tavalla:

Yhteistyömalli ristiriitojen ratkaisemiseksi

1. Määritellä ristiriita
2. Ymmärtää ristiriita kokonaan molempien kannalta
(mitä tarkoittaa minulle/sinulle)

Kartoittakaa

- tosiasiat
- tunteet
- kehon reaktiot

Jäsentäkää

- ajatukset

3. Kertokaa, mitä toivotte ja tahdotte
4. Tuottakaa ratkaisuvaihtoehtoja
5. Valitkaa toimintatapa

(Kuvio 2.)

Solmuja parisuhteessa tapaamiset noudattavat pääasiassa samaa rakennetta eli aloitus, virittävä tehtävä, teematyöskentely ja päätös. Tapaamisten kesto on 1,5-2 tuntia kerrallaan. Solmuja parisuhteessa työskentelyssä on tavoitteet ja niitä tarkastellaan eri näkökulmista ja aihepiireistä käsin. Vanhempien tapaamiset pyritään sopimaan mahdollisuuksien mukaan kahden viikon välein.

Neuvonnan tuttu eteneminen luo turvallisuutta asiakkaalle sekä neuvojalle. Kriisin keskellä työskentelyn selkeä rakenne tuo selkeyttä omien tunteiden ja ajatusten jäsentämiseen. Tapaamiset aloitetaan aina kuulumisilla, jolloin puoliset saavat kertoa mitä heille on edellisen tapaamisen jälkeen tapahtunut sekä oivalluksistaan, kysymyksistään ja voinnistaan. Lastensuojelun tehostetussa perhetyössä jokaisen tapaamisen aluksi käydään läpi pariskunnan kuulumisten lisäksi koko perheen ja erityisesti lasten kuulumiset.

Jokaiseen tapaamiskertaan kuuluu virittävä tehtävä, joka valmistelee pariskuntia tapaamisen teemaan. Teematyöskentelyn teemojen käsittely lähtee kunkin parin oman elämän ja solmutilanteen näkökulmasta. Teematyöskentelyyn sisältyvät keskustelut Solmuja Parisuhteessa kirjan teemaan liittyvistä ajatuksista. Teematyöskentelyn keskeinen osa on pariskunnan keskinäinen keskustelu tapaamiskerran aiheista, usein keskustelu toteutetaan paridialogina. Teemoihin liittyy myös kotitehtävät, joita pariskunta tekee omiin työkirjoihinsa tapaamisten välissä. Kotitehtävien tarkoitus on antaa tietoa teemasta ja herättää pariskunnissa omaa pohdintaa tapaamisten välissä. Myös paridialogi harjoituksia tehdään kotitehtävänä. Kotitehtävien tekeminen on parisuhdeneuvonnan perusedellytys työskentelyn etenemiselle. Neuvojat korostavat tätä tärkeyttä heti ensi tapaamisesta lähtien. Mikäli pariskunta ei ole tehnyt kotitehtäviä, ne voidaan myös tehdä tapaamisen aluksi ennen varsinaista seuraavaa teematyöskentelyä. Tapaamisten päätös rakentuu matkapäiväkirjan kirjoittamisesta, mikäli tapaamisessa on tälle aikaa. Joskus ajanpuutteen vuoksi, matkapäiväkirjan kirjoittaminen annetaan kotitehtäväksi. Lisäksi tapaamisen päätteeksi puoliset antavat toisilleen tapaamiskerrasta positiivista palautetta. Palautteenannon tarkoituksena on harjoitella positiivisten asioiden huomaamista ja niiden ääneen sanomista. (Kataja – Parisuhdekeskus ry. 2015. 5–13.)

Tehostetussa perhetyössä parisuhdetyön prosessi ohjataan parityönä ja usein vanhempia haastatellaan ennen työskentelyn aloitusta ensin erikseen ja sitten yhdessä. Näiden tapaamisten tavoitteena on selvittää vanhempien motivaatiota ja halukkuutta sitoutua työskentely prosessiin sekä antaa tietoa menetelmän rakenteesta ja aihepiireistä. Erillisillä tapaamiskerroilla vanhemmille annetaan mahdollisuus kertoa itsestään ja perheestään. Ohjaajien tehtävänä näillä tapaamisilla on luoda luottamuksellinen ilmapiiri ja motivoida vanhempia sitoutumaan prosessiin.

Työskentelyn tavoitteena on opetella puhumisen ja kuuntelemisen taitoja sekä harjoitella rakentavia ristiriitojen ratkaisutaitoja. Työskentelyssä käytetään paljon paridialogia, joka tarkoittaa pariskunnan keskinäistä keskustelua toista kuunnellen ja käyttäen kuullun tarkistamisen harjoitteita.

Työskentelyn pelisääntöinä ovat.

1. Luottamuksellisuus
2. Omavastuisuus ja sitoutuminen työskentelyyn
3. Pyrkimys käyttää puhumisen ja kuuntelemisen perustaitoja

Luottamuksellisuus tarkoittaa sitä, että neuvojat eivät keskustele tapaamisissa käsitellyistä asioista muiden kanssa.

Omavastuisuus ja sitoutuminen merkitsevät sitä, että puoliset ovat vastuussa oman työskentelynsä syvyydestä ja sitoutumisesta prosessiin. Kumpikaan puoliso ei pysty ratkaisemaan parisuhteen ongelmia yksin.

Puhumisen ja kuuntelemisen perustaidot:

Puoliset puhuvat avoimesti toisilleen tunteistaan ja ajatuksistaan. Kumpikaan ei puhu toistensa puolesta ja pyrkii välttämään tulkintoja puolisonsa sanomisista ja ajatuksista. Kumpikaan ei saa keskeyttää toistaan, vaan puhujan annetaan kertoa asia loppuun keskeyttämättä. Kuuntelijan on tehtävä tilaa kuuntelemiseen sekä henkisesti että fyysisesti. Asioista kannattaa puhua rauhallisessa ympäristössä ilman häiriötekijöitä. Kuuntelijan on hyvä yrittää pysyä rauhallisessa mielentilassa ja keskittyä kuuntelemiseen. (Kataja – Parisuhdekeskus ry. 2015, 5, 19.)

Vaikeudet ja kriisit kuuluvat ajoittain jokaiseen parisuhteeseen ja niiden selvittämisen kautta tarjoutuu suhteeseen uusia mahdollisuuksia. Työskentelyn aikana puolisoiden on mahdollisuus tehdä myös harkittu eropäätös. Parisuhteen ristiriitojen ymmärtäminen ja solmujen avaaminen parantaa Seppäsen mukaan kodin ilmapiiriä ja helpottaa lasten elämää. Parisuhteen ongelmien avaaminen ja ymmärtäminen auttaa vanhempia olemaan parempia vanhempia, sekä liiton jatkuessa että erotilanteessa. (Seppänen 2013, 5.)

2.3.1 Neuvonnan prosessi

Tässä luvussa käsittelen Solmuja parisuhteessa neuvonnan prosessia. Menetelmä sisältää kahdeksan tapaamiskertaa, joissa jokaisella tapaamiskerralla on oma aiheensa. Prosessi etenee vaiheittain menneisyydestä kohti tulevaisuutta. Jokaisella kerralla parisuhteen tilannetta tarkastellaan useista näkökulmista ja muodostetaan niiden pohjalta kokonaisymmärrystä pariskunnan tilanteesta.

Solmuja Parisuhteessa menetelmän tapaamisaiheet:

1. Solmu parisuhteessa.

Työskentelyn aloitus ja solmun määrittely. Ensimmäisellä tapaamiskerralla pariskunta määrittelee keskinäiset ristiriidat. Ristiriidoista käytetään tässä yhteydessä ilmausta solmu. Puolisot tekevät tapaamisen aikana konkreettisesti solmun heille annetuista naruista tai köysistä. Solmulle annetaan nimi ja tähän liittyy pohdintaa siitä, kenen solmu on ollut alun perin ja miten solmu näkyy heidän arjessaan. Tapaamisella on tärkeää tulla tietoisiksi omista ja kumppanin odotuksista työskentelyn suhteen.

2. Miten tähän on tultu?

Yhteisen taipaleen tarkastelu. Puolisot tekevät parisuhteensa historiasta paperille tosiasioiden tien ja tarkastelevat tapaamisella siihen merkitsemiään asioita. Tavoitteena on opetella erottamaan tosiasiat tulkinnoista ja suhteuttaa asioiden merkitystä.

3. Miltä tuntuu?

Omien ja kumppanin tunteiden tunnistaminen. Tavoitteena on lisätä pariskunnan ymmärrystä tunteiden ilmaisun ja kuulemisen merkityksestä parisuhteessa.

4. Seksuaalisuus solmussa?

Kehon viestien kuunteleminen. Tapaamisen tavoitteena on tulla tietoisiksi seksuaalisuuteen liittyvistä tunnetaakoista ja purkaa niitä paridialogin avulla puolison kanssa.

Neljän ensimmäisen tapaamiskerran teemat liittyvät pariskunnan menneisyyteen. Viidennellä tapaamiskerralla on teemana ja näkökulmana nykyisyys.

5. Missä ollaan nyt?

Solmutilanteen jäsentäminen. Puolisot tarkastelevat tällä kerralla alussa kirjoittamiaan odotuksia ja tavoitteita työskentelylle. Tarkoituksena on jäsentää omaa ymmärrystä solmutilanteesta sekä pohtia omia arvoja ja tarpeita.

6. Mitä tahdon?

Toiveet, unelmat ja päämäärät. Kuudennella kerralla katse käännetään tulevaisuutta kohti. Pariskunta pohtii ja kertoo toisilleen toiveitaan sekä unelmiaan parisuhteen tulevaisuudelle. Lopuksi puolisot muodostavat yhteisen päämäärän, jota kohden edetään seuraavilla kerroilla.

7. Miten toimitaan? Sanoista tekoihin.

Seitsemäs kerta ohjaa pariskuntaa etsimään erilaisia vaihtoehtoja, jotka vievät heidän tavoitettaan konkreettisen toiminnan tasolle. Puolisot laativat yhteisen toimintasopimuksen, jossa keskitytään konkreettisten tekojen merkitykseen parisuhteessa. Tapaamiskerralla käydään läpi miten lapsia voidaan varjella kriisin keskellä.

8. Mitä eväitä saatiin? Yhteenveto ja palaute.

Viimeisellä tapaamiskerralla kerrataan työskentelyn aikana opittuja asioita ja tarkastellaan omaa prosessia. Palaute työskentelystä annetaan suullisesti ja lopuksi täytetään palautelomake.

(Kataja - Parisuhdekeskus ry. 2015, 4-13, 34, 40, 55.)

3 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Vanhemmuus

Tarkastelen tässä luvussa vanhemmuutta siitä näkökulmasta, että lastensuojelutyön kontekstissa pariskunnat ovat aina vanhempia tai heillä on perheessä lapsia joilla on lastensuojelun asiakkuus. Näin ollen parisuhdetyöskentelyn perusta on vanhemmuuden tarkastelussa ja tukemisessa. Pohdintaa herättää monet eri näkökulmat siitä, mikä on riittävän hyvää vanhemmuutta. Jokainen riittävän hyvä äiti tai isä on erilainen, eikä kukaan pysty olemaan täydellinen. Riittävän hyvä vanhempi turvaa hyvää lapsuutta ja on läsnä. Vanhemmuus on monella eri tavalla lapsen tarpeiden täyttämistä ja rajojen asettamista. Vanhemmuuden kulmakivinä on ymmärtää ristiriitojenkin kuuluvan perhe-elämän arkeen. Ristiriitatilanteita selvitetään, ja niistä keskustellaan riitojen jälkeen. Näin lapsi oppii, että erimielisyydet voidaan ratkaista ja päätyä sovintoon. (Juvakka 2005, 22–25.)

Vanhemmuus alkaa siitä päivästä kun ensimmäinen lapsi syntyy. Ennen lasten syntymää äidit ja isät ovat olleet itse perheenjäseniä, lapsia ja kuuluneet osaksi omaa sukuaan. Vanhemmuuteen vaikuttavat monet eri tekijät ja vanhemmuus rakentuu eri tavalla erilaisten vanhempien ja lasten välillä. Jokaisella yksilöllä on olemassa oleva ainutkertainen perimä ja synnynnäisten ominaisuuksien muodostama pääoma. Ympäristötekijät sekä perimä vaikuttavat yksilön kehitykseen ja voivat keskinäisessä vuorovaikutuksessa joko vahvistaa toistensa vaikutusta. Vaikutus voi olla myönteistä tai kielteistä tai toimia toisiaan tasoittamalla. Vanhemmuuden taustalla tulee olla kykyä vastata lapsen tarpeisiin asianmukaisesti. Riittävän hyvän vanhemmuuden taustalla kulkevat vanhempien luovuus, joustavuus ja avoimuus. Lisäksi vanhemmilla tulee olla yritystä ymmärtää perheen jokaista lasta ja sietää heidän erilaisuutta. (Schmitt 2003, 307–309.)

Vanhemmuuden tarkastelun tueksi erilaisissa perheissä voidaan käyttää avuksi vanhemmuuden roolikarttaa. Tällöin keskustelu kohdistuu perheen lapsiin ja heidän saamaansa vanhemmuuteen. (Karppinen & Airikka 2001, 64.) Ylitalon mukaan vanhemmuutta voidaan tarkastella eri roolien kautta ja hän on jakanut ne viiteen eri

päärooliin: Huoltaja, Rakkauden antaja, Rajojen asettaja, Elämän opettaja, Ihmissuhdeosaaja.

Huoltajan roolissa vanhempi kiinnittää huomiota erityisesti lapsen perustarpeisiin kuten puhtauteen, terveelliseen ruokaan ja riittävään lepoon.

Rajojen asettajana vanhemman roolin tavoite on lapsen turvallisuudesta huolehtiminen. Vanhempi huomioi ja valvoo sääntöjen noudattamista ja tarvitseeko lapsi vanhemmalta kieltoja.

Rakkauden antajan roolissa vanhempi antaa lapselle positiivista ja palautetta ja osoittaa erilaisin keinoin rakkautta lastaan ja itseään kohtaan.

Elämän opettajana vanhempi selvittää lapselle oikean ja väärän eron sekä asettaa kohtuulliset seuraamukset jos lapsi valehtelee.

Ihmissuhdeosaajan roolissa vanhempi sallii lapsen ilmaista omia tunteitaan ja pettymyksiään kohtuullisella tavalla. Keskeisintä eri rooleissa on huomioida, että lasten tarpeet ovat aina yksilöllisiä ja vaihtelevat lapsen iän sukupuolen, kehitystilanteen sekä temperamentin mukaan. Vanhemmuuden roolit kehittyvät vähitellen ja toisinaan joku rooli voi jäädä kokonaan puuttumaan tai kehittyä liikaa. (Ylitalo 2011, 9-13.)

3.2 Vanhemmuuden haasteita

Florence Schmitt kirjoittaa, että perheenjäsenten terveydentila vaikuttaa heidän kykyynsä selviytyä vanhemmuudesta. Vanhemmuus on vaativaa, jos lapsi syntyy vammaisena tai sairaana, tai vanhemmalla on vaikea somaattinen sairaus. Myös vanhempien mielenterveysongelmat tai alkoholin tai huumeiden käyttö häiritsevät heidän kykyään tunnistaa lasten yksilölliset ominaisuudet, kehitysvaiheet sekä fyysiset ja psyykkiset tarpeet. Vakavasti häiriintyneiden vanhempien mielessä ei ole tilaa lapselle ja hänen tarvitsevuudelle ja riippuvuudelle. Sen sijaan lasten on tehtävä tilaa vanhemmille ja he joutuvat usein huolehtimaan vanhemmistaan. Schmitt kirjoittaa, että jopa ammattilaisten voi olla vaikea nähdä lapsen psyykkistä laiminlyöntiä, koska he keskittyvät usein tarkkailemaan sitä, miten hyvin tai huonosti lapsen fyysiset tarpeet on tyydytetty. (Schmitt 2003, 309–310.) Ammattilaisten tuleen tällöin tarkasti keskittyä tarkastelemaan perheen sisäistä dynamiikkaa ja perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. Vanhemmuus on kokonaisvaltaista ja sen on oltava kokonaan läsnä

vanhempien mielessä. Schmittin mukaan riittävän hyvä vanhemmuus menee parisuhteen, työn, ystävien ja harrastusten edelle. (Schmitt 2003, 314–316.)

Karl-Erik Wahlberg toteaa vanhempana toimimisen ytimen olevan siinä, kuinka vanhempi tulee toimeen lapsensa kanssa ja tällöin on kykeneväisempi ohjailemaan lapsen suuntautumista tämän taipumusten mukaisesti. Lapsen ei tarvitse olla helposti ymmärrettävä tai samankaltainen kuin muutkin. Vanhemmuuteen kuuluu elämää suurempien luovien oivallusten, pettymyksen ja epätoivon tunteiden vaihtelu osana kasvatustapahtumaa. (Wahlberg 2005, 81–83.)

Vanhemmuuden haasteita tai puolisoiden eroon johtavia asioita on monenlaisia. Usein arkipäivään liittyvät ongelmat: väsymys, ristiriidat kotitöistä, lastenhoidon jakaminen, pettymys perhe-elämän arjen raskauteen ja kumppanilta saadun tuen puute vaikuttavat perheiden elämään hyvinvointia heikentävästi. Nämä ongelmat voivat syventyessään ajaa pariskunnat puhumattomuuteen. Sinkkosen mukaan yleisin eron syy on puolisoiden välinen kommunikaatio-ongelma. (Pruuki & Sinkkonen 2017,8,20.) Törrönen kuvaa yhteiskunnan jatkuvan muutostilan tuovan haasteita perheiden elämään. Lisääntyvät vaatimukset työelämässä tai epävarmuus toimeentulosta vievät vanhemmilta voimia ja näkyvät täten myös lasten elämässä. (Törrönen 2012, 23.)

Murrosikäisten lasten vanhemmuus joutuu koetukselle, kun nuori haastaa vanhempiaan ja ravistelee heidän asettamiaan rajoja. Murrosikäisillä lapsilla ovat meneillään tärkeät oman elämän vahvistumisen vuodet. Murrosikäiset kokevat kaiken hyvin vahvasti ja elävät kasvukriisistä toiseen. Nuorten empatiakyky, syy- ja seuraussuhteiden oivaltaminen ja moraalinen kehitys on vielä kesken. Vanhempien tehtävänä on tukea nuorta kriisien keskellä ja turvata sekä suojata häntä näiden riskialttiiden aikojen yli. Tämä vaatii vanhemmilta lujuttua, mutta ei kovuutta. (Cacciatore 2005.)

3.3 Vuorovaikutus ja vanhemmuus

Vanhemmuus on jakamista, epäröimistä, neuvottelemista puolison kanssa siitä, mikä on hyvä lapselle. Vanhemmuus on luovaa työtä, koska lapset kasvavat ja heidän tarpeensa muuttuvat. Vanhemmatkin vanhenevat ja vanhemmuus on jatkuvaa sopeutumista

uuteen. Vanhemmuus on ennen kaikkea vuorovaikutusta. (Schmitt 2003, 314–315) Malinen & Kumpula (2005) kirjoittavat kahden aikuisen ihmisen vuorovaikutussuhteen olevan merkittävä elementti koko perheen toimivuuden rakentumisessa. Parisuhteen laatu vaikuttaa heidän mukaansa kokonaisterveyteen ja koko perheen sopeutumiskykyyn ja siihen kuinka he selviytyvät elämässä. Lapsi omaksuu tunteiden ymmärtämisen, sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot sellaisilta aikuisilta johon hän on tunneperäisesti kiinnittynyt. (Malinen & Kumpula 2005, 43.)

Hyvän vuorovaikutuksen taustalla on puolisoitten välinen yhteinen näkemys siitä, miten he toimivat yhdessä toisiaan kunnioittaen. Kunnioittavassa ja myönteisessä näkemyksessä on kyse myös kielenkäytöstä, jolla muovataan omaa kokemusmaailmaa. (Törrönen 2012, 69.) Kalland kirjoittaa (2017) vanhemmuudessa olevan tärkeää omata kyky pohtia lapsen kokemuksia, tarpeita, ajatuksia ja tunteita erilaisissa arkipäivän tilanteissa ja peilata niitä omiin kokemuksiin. Pieni vauva ei kykene verbalisoimaan omia tarpeitaan ja hän tarvitsee vanhemman kykyä auttaa pukemaan sanoiksi sen mitä tapahtuu. Vanhempien reflektiivisessä kyvyssä on eroja, jotka voivat liittyä vanhempien elämäntilanteesta olevista stressitilanteista. Jos vanhemmilla on kuitenkin ollut omia turvallisia lapsuudenkokemuksia, se auttaa ratkaisevasti heidän kykyynsä ylläpitää reflektiivistä vuorovaikutusta lapsensa kanssa. (Kalland 2017, 132–135.)

3.4 Dialogisuus ja reflektiivisyys asiakastyössä

Arnkil & Seikkula (2005) kirjoittavat dialogisuuden kuvaavan elämänasennetta, jossa on lähtökohtana dialoginen suhde. Dialogeja kaikki toteuttavat keskusteluissaan, mutta dialogisuudessa ei ole kyse vain kahden ilmauksen vaihtamisesta keskenään kysymällä tai kysymyksiin vastaamalla. Dialogisuudessa on kyse ajattelun taidosta ja ihmisen toimintoja ohjaava keskus tulee heidän välisen vuorovaikutuksen alueelle. Ajattelijoina toimivat ihmiset ovat dialogisesti yhdessä osallistuneita keskusteluun. Dialogisuuden vastakohta on monologisuus, jolle on tyypillistä se, että ohjaava keskus on yksilön pään sisällä ja puhujan arvottaa maailmaansa sisäisen ajattelun kautta. Dialogisuudessa puhuja asettautuu jatkuvasti sosiaalisen vuorovaikutuskentän kanssa suhteisiin. Puhujan tehtävänä on pyrkiä ottamaan huomioon kaikissa lausumissaan muut keskusteluun osallistuvat henkilöt ja tarkastelemaan missä sosiaalisessa kontekstissa keskustelu

tapahuu sekä jättämään tilaa vastauksille. Vastaukset eivät rajaa tai sulje määrityksiä tai anna lopullista vastausta, vaan tavoitteena on avata lisää näkökulmia keskusteluun. (Arnkil & Seikkula 2007, 85–86.)

Arvostava ja aito kohtaaminen ovat tärkeitä elementtejä kun kohdataan vaikeissa elämäntilanteissa olevia perheitä. Kun työntekijät omaavat voimavarakeskeisen ja reflektiivisen työotteen se voi auttaa asiakkaita luottamaan työntekijöihin paremmin. Panatyovin mukaan voi olla hyödyllistä olla tietämättä, mikä on parasta asiakkaalle. Asiakkaalle voi esittää kysymyksen ”Mitä ajattelet, mikä olisi hyödyllisin kysymys jonka voin sinulle nyt esittää?” (Panayotov 2011, 18.)

Nuotion mukaan perhekuntoutuksessa käsitellään yhtenä kokonaisuutena äidin kykyä ottaa lapsen viestejä vastaan ja sisällyttää, työstää ja palauttaa lapselle sopivina uudelleen sisäistettäviksi. Työntekijän kyvykkyys sensitiiviseen ja emotionaaliseen vastavuoroisuuteen vuorovaikutuksessa eli, kykyyn toimia viestien vastaanottajana, säilyttäjänä auttaa perheitä heidän omista prosesseistaan. Sensitiivinen työntekijä kykenee reagoimaan viesteihin ajallisesti oikein ja johdonmukaisesti. Sensitiivisyys riippuu siitä, miten ihminen kykenee ymmärtämään ja pohtimaan oman itsensä ja toisten käyttäytymisen takana olevia tunteita ja mielentiloja. Reflektiivisyys on kykyä pohtia päällepäin näkyvää käyttäytymistä ja käyttäytymisen pohjalla olevaa kokemusta, toivetta ja tarvetta. Reflektiivisyyden ja empatiakyvyn välillä on yhtymäkohtia, molempiin kuuluu taito samaistua ja jakaa tunnekokemuksia toisen ihmisen kanssa. Reflektiokykyä voi kehittää ja se kehittyy vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. (Nuotio 2010, 168–170.)

Kaikko ja Friis (2013) kirjoittavat, että työntekijöiden pohdiskeleva ja reflektiivinen työote mahdollistaa heille itsensä kohtaamisen sekä asiakkaan kohtaamisen pintatasoa syvemmillä. Vanhemmuus voi olla haavoittunutta ja haurasta, mutta lapset ovat lojaaleita vanhemmilleen. Avoimen suhteen muodostaminen työntekijän ja vanhempien välille on tärkeää ja vie yhteistyötä eteenpäin koko perheen kanssa. (Kaikko & Friis 2013, 109–111.)

Perheen oireilevia lapsia ja vanhempia pitäisi pystyä tukemaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa voimavaralähtöisin menetelmin. Jos perheenjäsenet tulevat

jatkuvasti kohdatuksi ja kohdelluksi ongelmalapsena, -nuorena tai – perheenä, alkavat perheenjäsenet vähitellen itsekin uskoa olevansa sellaisia. Koteihin tarvitaan sellaisia perhetyöntekijöitä, jotka kohtaavat perheitä herkällä mielellä ja löytävät arkea seuraamalla myös perheen vahvuudet. (Mäkisalo-Ropponen 2011, 19.)

3.5 Parisuhteen vaikutus vanhempi-lapsi suhteeseen

Malinen ja Kumpula toteavat, että terve ja toimiva parisuhde on vanhemmuuden kivijalka. Vanhemmuussuhteen kautta parisuhteen todetaan vaikuttavan lasten kehitykseen. Vanhempien parisuhteen ongelmalliset asiat vaikuttavat lasten myöhempään elämään selkeämmin kuin myönteiset puolet. Esimerkiksi vanhempien väkivaltainen vuorovaikutus saattaa siirtyä yli sukupolvien. Väkivallan uhkan alla kasvaneet lapset ajautuvat parisuhteissaan aggressiivisen käytöksen uhreiksi tai osoittautuvat itse aggressiivisiksi. Lapset toimivat tarkkailijan rooleissa, he prosessoivat havaitsemiaan asioita ja käyttäytymismallit tallentuvat. Myöhemmin he toistavat käyttäytymistä omissa liitoissaan ja parisuhteissa. Vanhempien mykkäkoulut, vihaisuus, asiaton kritiikki, mustasukkaisuus ja dominointi ovat sellaisia asioita, joihin lapset reagoivat voimakkaan tunneperäisesti. (Malinen & Kumpula 2005, 43 - 44.)

Henkinen, seksuaalinen, taloudellinen tai fyysinen väkivalta puolisoitten välillä vaikeuttavat perheen ja lapsen tilannetta merkittävästi. Pariskuntien kanssa tehtävässä työssä on tärkeää käsitellä kattavasti eri aiheita, koska parisuhteen tyytymättömyys on merkittävä väkivaltaisuuden ennustaja. Puolisoiden välillä väkivallasta luopuminen on riippuvaista siitä, että kumpikin osapuoli lopettaa väkivaltaisen käytöksen. Parisuhdetyöskentelyn ensisijainen tavoite on lopettaa kaikkien väkivallan muotojen lopettaminen parisuhteessa. (Bechinsky, 2017.)

Myös vanhempien vieraantuminen toisistaan on haitallista lasten myöhäisempää elämää ajatellen. Lasten on parempi nähdä ja kuulla vanhempiensa tekevän sovinnon riitojen jälkeen ja luottaa siihen, että vanhemmat pystyvät ratkomaan vaikeitakin asioita. Onnettomissa parisuhteissa elävien vanhempien on vaikeaa toimia johdonmukaisesti ja he soveltavat huonompia kasvatustekniikoita kuin vanhemmat joilla on vähemmän vaikeuksia parisuhteessa. Epäjohdonmukaisuudet johtuvat vanhempien huonosta

kyvystä kommunikoida keskenään ja erimielisyydet lasten kasvatuksessa johtavat kurinpidollisesti erilaiseen toimintaan. Riitelevien vanhempien käytös voi vaihdella riippuen siitä, ovatko molemmat puoliset läsnä vai ei. Näissä tilanteissa lapset voivat lyhyellä aikavälillä manipuloida tilannetta edukseen, mutta pitkällä aikavälillä epäselvät rajat ja ovat haitallisia. Kun vanhempien epäsopu antaa lapselle mahdollisuuden manipuloida vanhempiaan tämä antaa lapselle väärää vallantuntoa ja aiheuttaa pelkoa, ahdistusta sekä turvattomuutta. Lapsille tulisi antaa riittävää huolenpitoa ja vanhempien tulisi olla esikuvia, joilla on arvovaltaa, ei auktoriteettia. (Malinen & Kumpula 2005, 44–45.)

Sevonin & Notkon (2008) mukaan perhesuhteet ovat yksi merkittävimmistä ihmisten elämään vaikuttavista suhteista. Perhesuhteita määrittävät biologiset, taloudelliset, sosiaaliset, emotionaaliset ja moraaliset ulottuvuudet. Perhe-elämää pidetään edelleen tärkeänä asiana elämässä, vaikka monet perheet ja pariskunnat eivät onnistukaan toteuttamaan tätä merkittäväksi asettamaansa elämäntavoitetta. Parisuhteet ovat tulleet tilanteeseen, jossa suhteeseen ei pystytä kiinnittymään ja pariskunnat elävät ”ulko-ovi raollaan”. Tällaisesta seuraa käsitys eron normaaliudesta ja se voi siirtyä lapsiin ja heidän aikuisuuden parisuhteisiinsa. (Sevon & Notko 2008, 17 -19.) Tämän pohjalta voidaan päätellä, että vanhempien hyvä ja toimiva suhde tukee lasta paremmin selviytymään aikuisena erilaisista haasteista omassa parisuhteessaan.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa voidaan pitää todellisen elämän kuvaamista ja ihmisten omien kokemusten esiin tuomista. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2015, 16.)

Tutkimustehtävänä tässä opinnäytetyössä on arvioida Solmuja Parisuhteessa menetelmän käyttökelpoisuutta tehostetussa perhetyössä. Tarkastelun kohteena on myös menetelmän soveltuvuus erilaisten perheiden kanssa työskennellessä lastensuojelun avohuollossa.

Opinnäytetyötä ohjaavat tutkimuskysymykset:

1. Miten Solmuja Parisuhteessa neuvonta soveltuu lastensuojelun tehostetun perhetyön työmenetelmäksi?
2. Miten parisuhdeneuvonnan prosessi näkyy koko perheen hyvinvoinnissa?

4.1 Tutkimusaineiston keruu

Käytin opinnäytetyössä puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka toteutettiin toukokuussa 2017. Haastateltavat valikoituivat tarkoituksen mukaisesti niistä työntekijöistä, jotka ovat olleet mukana Solmuja Parisuhteessa menetelmän asiakastyön prosesseissa tehostetussa perhetyössä. Laadullisessa tutkimuksessa pidetään tärkeänä, että tietoa kerätään henkilöiltä jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Saarijärvi 2009, 85.) Haastatteluun valikoituneilla työntekijöillä oli laajin kokemus tutkittavasta asiasta. Pidin tärkeänä ottaa mukaan kahden eri ammattikunnan edustajia, jotta tutkimuksessa tulisi esiin

mahdollisimman laajasti näkökulmia menetelmän käyttökelpoisuudesta tehostetussa perhetyössä.

Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kysymykset ovat kaikille samat ja haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Haastatteliija voi vaihdella kysymysten järjestystä, eikä vastauksia ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat saavat vastata kysymyksiin omin sanoin. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 47.) Valitsin teemahaastattelun, koska menetelmä on joustava ja vapaamuotoinen. Pidin tärkeänä kerätä aineistoa haastateltavilta vuorovaikutuksellisessa tilanteessa, koska vapaamuotoisen haastattelun etuna on saada tietoa haastateltavilta tekemällä tarkentavia ja syventäviä lisäkysymyksiä. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että haastateltavien tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä ja syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 48, 205.)

Haastatteluissa käytin neljää ohjaavaa kysymystä:

1. Onko Solmuja parisuhteessa menetelmä ollut käyttökelpoinen lastensuojelun perhetyön ja sosiaalityön näkökulmasta?
2. Onko Solmuja parisuhteessa menetelmä ollut käyttökelpoinen erilaisten lastensuojeluperheiden kanssa työskenneltäessä?
3. Onko Solmuja Parisuhteessa työskentely ollut työntekijöiden näkökulmasta hyödyllinen asiakasperheiden hyvinvoinnin tukemisessa?
4. Miten menetelmää tai jatkotyöskentelyä tulisi kehittää, jotta työskentely soveltuisi paremmin lastensuojelun perhetyössä käytettäväksi työmuodoksi?

Lisäksi esitin teemaan liittyviä syventäviä ja tarkentavia kysymyksiä. Pääkysymysten lisäksi tarkentavien kysymysten tehtävä on rohkaista haastateltavia täydentämään ja selittämään tarkemmin vastauksiaan ja jatkokysymykset tuovat uusia näkökulmia asiaan. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 106.)

Keskustelut etenivät molemmissa parihaastatteluissa joustavasti ja hyvin valitsemieni teemojen mukaisesti. Haastattelun etuna on keskustelu ja mahdollisuus kysymysten toistamiseen, väärinkäsitysten oikaisuun sekä asioiden selventämiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Haastattelusta ja tulevasta tutkimuksesta tiedotettiin tehostetun perhetyön päällikköä ja haastateltavia löytyi tarpeellinen määrä. Tampereen kaupungin tehostetussa perhetyössä toimii tällä hetkellä viisi koulutettua Solmuja Parisuhteessa neuvojaa. Aktiivisesti menetelmää käyttää tehostetussa perhetyössä kolme neuvojaa ja tämän vuoksi haastateltavien neuvojien määräksi valikoitui kaksi aktiivisesti menetelmää käyttävää neuvojaa. Solmuja parisuhteessa menetelmän käyttö on vielä melko vähäistä tehostetussa perhetyössä. Tämän vuoksi myös sosiaalityöntekijöitä, jotka ovat osallistuneet tähän asiakasprosessiin, on hyvin vähän. Haastateltaviksi valikoitui kaksi sosiaalityöntekijää, joilla on laajin kokemus Solmuja parisuhteessa menetelmän käytöstä. Haastattelut toteutettiin parihaastatteluina kahdessa eri ryhmässä, ensimmäisessä ryhmässä haastattelin lapsiperheiden sosiaalipalveluissa työskenteleviä Solmuja Parisuhteessa menetelmän neuvojia ja toisessa prosessia johtaneita lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä. Haastatteluun osallistujille kerrottiin etukäteen mihin tarkoitukseen haastattelun aineistoa käytetään ja miten aineisto tullaan hävittämään tutkimuksen jälkeen. Kerroin haastateltaville etukäteen mihin aihepiiriin opinnäytetyö perustuu ja miksi aineiston keruuseen tarvitaan heidän asiantuntemustaan. Haastattelussa on tärkeää saada paljon tietoa tutkittavasta asiasta ja hyvän haastattelun onnistumisen kannalta on suositeltavaa antaa haastateltaville etukäteen kysymykset tai tietoa haastattelun teemoista ja aiheista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Haastateltavien nimiä ei käytetty opinnäytetyössä ja työntekijät antoivat kirjallisen suostumuksensa haastatteluihin. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla kokonaisuudessaan myöhempää tarkastelua varten. Kirjoitin haastattelun aikana vain muutamia muistiinpanoja, koska halusin haastattelun sujuvan mahdollisimman luontevasti. Ensimmäinen teemahaastattelu kesti 35 minuuttia ja toinen haastattelu 30 minuuttia. Molemmat haastattelut toteutettiin haastateltavien omissa työtiloissa.

Haastattelujen jälkeen tein itselleni muistiinpanoja, jossa kuvailin omaa kokemustani haastattelujen sujumisesta ja tilanteen ilmapiiristä. Litteroin tekstiä siten, että kirjoitin haastattelut puhtaaksi melko sanantarkasti. Aineiston litteroinnin tarkkuudesta ei ole selkeää ja yksiselitteistä olemassa olevaa ohjetta. Tutkimusotteesta ja tutkimustehtävästä riippuen on pohdittava kuinka tarkkaan litterointiin on syytä ryhtyä. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 139.) Vaikka haastateltavia oli vähän, materiaalia tuli runsaasti. Litteroitua tekstiä tuli 20 sivua. Litteroinnin jälkeen luin huolellisesti

litteroimani tekstin useaan kertaan läpi. Lukemisen ja haastattelujen kuuntelemisen jälkeen lähdin pohtimaan aineiston sisältöä. Järjestelin haastatteluista saamani aineiston teemoittain ja käytin teemojen merkitsemiseen eri värejä. Numeroin haastateltavat ja merkitsin heidän vastauksensa eri väreillä. Säilytin nauhoittamani haastattelut ja litteroidun tekstin lukollisessa paikassa koko opinnäytetyön tekemisen ajan.

4.2 Aineiston analysointi

Valitsin analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysi on aineiston sisällön erittelyä, jonka avulla aineistoa voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105.) Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakoasettamuksia tai määritelmiä. Tällöin puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, joka tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien. (Eskola & Suoranta 2008, 19.)

Aineiston analyysin tarkoituksena on jäsentää, järjestää ja tiivistää aineisto siten, ettei mitään oleellista jää pois. (Eskola & Suoranta 1998, 138.) Aloitin aineiston analysoinnin keräämällä siitä tärkeimmät esiin nousevat asiat ja yhdistelin aihe-alueita ryhmittelemällä ne eri teemojen mukaan. Pelkistin aineistoa karsimalla epäolennaiset ja ylimääräiset asiat, joilla ei ollut mielestäni merkitystä tutkittavaan aiheeseen. Tämä tiivistys helpotti aineiston analysointia. Sisällönanalyysin kautta tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan yleinen ja tiivistetty kuvaus. Teemoittelu tapahtuu ryhmittelemällä ja pilkkomalla aineisto erilaisten aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93,103.) Analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä ja asioita, jotka ovat haastateltaville yhteisiä. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 173.) Luin aineiston läpi useaan kertaan löytääkseni tutkimuksen kannalta keskeiset ja merkitykselliset asiat. Analysoin molemmat parihaastattelut jäsentämällä ja yhdistämällä samankaltaiset ja merkitykselliset asiat eri värein. Tämän jälkeen yhdistelin molempien haastattelujen samankaltaisuudet ja eroavuudet. Vertailin tekstistä alleviivaamiani asioita toisiinsa, etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia aineistosta. Lopuksi tein yhteenvedon tuloksista, käyttäen apuna tutkimuskysymyksiä.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

5.1 Työntekijöiden kokemuksia Solmuja parisuhteessa menetelmästä tehostetussa perhetyössä.

Haastateltavat neuvojat ja sosiaalityöntekijät kokivat parisuhdeneuvonnan olevan selkeästi rakennettu kokonaisuus, menetelmän tapaamiset ovat ennalta sovittuja ja teemat selkeitä. Tämän koettiin auttavan vanhempia sitoutumaan neuvonnan prosessiin ja ymmärtämään teemojen kautta käsiteltävien asioiden sisältöä paremmin.

Haastateltavat neuvojat pitivät menetelmän tapaamiskertojen eri aihepiirejä hyvinä ja prosessin etenemisen koettiin olevan johdonmukaista. Menetelmän selkeys ja rajatut aihepiirit tuovat työntekijöiden omaan työskentelyyn ryhtiä ja varmuutta. Neuvojien mukaan teemoihin ja aihepiireihin voi olla hyvä palata ja käsitellä tärkeäksi nostettuja aiheita useamman kerran. Varsinkin tunnetyöskentelyn teemat oli neuvojien mukaan merkityksellisiä. Psykologi Hanna Pinomaan mukaan lähentävä turvallinen vuorovaikutus puolisoitten välillä syntyy silloin kun puoliset ovat tavoitettavissa ja tunteella läsnä toisilleen. Tämä tarkoittaa sitä, että puoliset kykenevät vastaamaan toistensa tunnetarpeisiin. Tuhoaviin vuorovaikutusmalleihin juuttuneet pariskunnat ajautuvat usein ristiriitoihin ja etäännyvät toisistaan. (Pinola 2013.)

Sosiaalityöntekijä 2: ”Se on varmasti motivoivakin sen takia koska se on niin selkeä ja tavallaan niinku tavoite orientoitunut”

Neuvoja 1: ”Se on selkeä, etenee selkeästi ja asiakkaalle on helppo kertoa se runko alussa ja se niinku motivoi niitä pareja siihen työskentelyyn kun he tietää mitä tässä on tulossa, vaikka sitten tässä työssä tai kontekstissa voi käydä niin että joutuu muokkaan aika paljon, mut tietää sit alussa et mitä tässä on suurin piirtein odotettavissa”

5.2 Kokemuksia erilaisten perheiden kanssa työskentelystä

Käyttökelpoisuutta perhetyössä pidettiin hyvänä menetelmän selkeän struktuurin vuoksi. Haastateltavat toivat esille, että perhetyössä on tärkeää auttaa vanhempia löytämään keskinäisten ristiriitojen ratkaisumalleja ja tätä kautta pystyä vähentämään riitelyä kotona. Tunnetaitojen harjoittamisella voidaan haastateltavien mukaan auttaa vanhempia opettamaan tunnetaitoja myös perheen lapsille. Haastateltavien mielestä menetelmää voi tarjota kaikille tällaista palvelua tarvitseville perheille, lukuun ottamatta perheitä, joissa jommallakummalla tai molemmilla vanhemmista on aktiivista päihdeiden käyttöä. Päihdeperheissä tehtävä parisuhdetyö vaatii sitä, että päihdeongelmainen on hoidon piirissä ja sitoutunut omaan päihdehoitoon. Vanhempien hoitamattomia ja vakavia mielenterveysongelmia pidettiin myös haasteellisina menetelmän käytön suhteen. Vanhempien motivaation puute ja sitoutumattomuus työskentelyyn estivät menetelmän käytön ja prosessin onnistumisen. Antti Särkelän mukaan päihdeongelmaisessa perheessä vallitsee epäjohdonmukainen ja impulsiivinen ilmapiiri. Vanhemmat riitelevät ja ovat onnettomia, eivätkä kykene tyydyttämään lasten emotionaalisia tarpeita. Usein päihdeperheissä elävät lapset kokevat olevansa vailla keinoja, joilla he voisivat vaikuttaa perheen tilanteeseen. Lapsilla on kuitenkin mahdollisuus oppia hallitsemaan omaa toimintaansa ja saada onnistumisen kokemuksia huolimatta perheen tilanteesta. (Särkelä, A. 2015.)

Sosiaalityöntekijä 2: ”Mä ajattelen että semmosessa perheessä missä on niinku päihdeongelmaa, niin täytyy olla se päihdeongelma niinku jollain tavalla hallinnassa. Eliikkä mielellään hoidon piiris, muutenhan se ei voi olla siinä tukena ja apuna jos jompikumpi käyttää aktiivisesti jotain”

Sosiaalityöntekijä 1: Jos perheen elämässä on joku tai joitakin massiivisia, semmosia jokapäiväiseen elämään vaikuttavia ongelmia et se parisuhde väkisinkin on tietyllä lailla sivuseikka sen lapsen hyvinvoinnin kannalta, niin silloin ei varmaan ole käyttökelpoinen, vaan silloin pitäis keskittyä ensisijaisesti sen isomman ongelman hoitoon tai ratkaisuun”

Neuvoja 2: ”Että on niin sanotusti terveitä vanhempia ja sitten mielenterveyden sairauksista kärsiviä vanhempia. Ja on ollut epävakaa persoonallisuushäiriötä ja siitäkin huolimatta on päästy kumminkin eteenpäin”

Menetelmää ei haluttu muuttaa, vaan sitä pidettiin hyvänä kokonaisuutena juuri tällaisenaan. Menetelmän mahdollinen muuttaminen tai muokkaaminen lastensuojeluperheille sopivammaksi työmuodoksi koettiin herättävän eriarvoisuutta ja luottamuspulaa asiakasperheiden ja työntekijöiden kesken. Haastateltavat sosiaalityöntekijät pitivät hyvänä asiana, että lastensuojelun perhetyössä voidaan tarjota perheille samaa palvelua kuin kaikille muillekin perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkuudessa. Neuvojat kertoivat asiakkaiden olevan positiivisesti yllättyneitä heille tarjotusta parisuhdetyöstä. Neuvojat eivät pitäneet menetelmän muuttamista tai muokkaamista tarkoituksenmukaisena, koska menetelmä on sellaisenaan heille koulutettu kokonaisuus. Neuvojat kertoivat kuitenkin joutuvansa muokkaamaan joidenkin asiakkaiden kanssa menetelmän struktuuria, johtuen perheen tilanteesta tai puolisoiden kyvystä käsitellä teemoihin liittyviä asioita.

Sosiaalityöntekijä 2: ”Niin, kyllä ainakin aika moni suhtautuu siihen lähtökohtaisesti aika positiivisesti. Ja nimenomaan et se on just tällainen kaikille pariskunnille sopiva menetelmä, eikä joku tällainen lastensuojelu perheiden vanhemmille sopiva menetelmä”

Sosiaalityöntekijä 1: ”Must tuntuu, et se on sinällään kyl aika hyvä, et jos sitä lähtee liikaa räätälöimään, tavallaan jotenki erityisille perheille jolla on vaikka lastensuojelun asiakkuus ja muuta, niin ei se tavallaan sitte palvele niinku enää sitä asiaa. Koska sehän on meille hirveen hyvä tällainen ihan myyntiväline jossain tapauksissa. Et meil on selkeesti parisuhteeseen keskittyvää työskentelyä”

Neuvoja 1: On hyvin paljon erilaisia perheitä, on uusperheitä ja ydinperheitä. Ehkä sitten myös kapasiteetiltaan erilaisia perheitä, hyvinkin erilaisia. Että mikä on kapasiteetti lähteä työskentelemään?

Neuvoja 2: Vanhemmat ovat kuitenkin esimerkkejä niille lapsille siellä kotona, että kuinka niitä riitoja käsitellään ja tunteita säädellään. Ja tässä kumminkin

puhutaan paljon siitä, miten riidellään ja miten sovittaa. Asiakkailta on tullut ihan hyvää palautetta: että ai, onko teillä tarjolla tätäkin ja onko oikeesti? Että se herättää ihmetystä ihan positiivisella tavalla.

Haastateltavat sosiaalityöntekijät toivat esiin menetelmän tuovan positiivisempaa imagoa lastensuojelusta ja asiakkaiden palvelemisesta. Usein lastensuojelun asiakkuus koetaan pelottavana asiana ja vanhemmuuteen kohdistuu paineita. Perheet eivät helposti sitoudu perhetyön työskentelyyn ja motivointiin menee paljon aikaa, varsinkin jos perhe tai vanhemmat eivät koe tarvitsevansa minkäänlaista työskentelyä. Vanhemmat saattavat syyllistyä herkästi ja pelätä että heidän vanhemmuuttaan tarkkaillaan ja viranomaisten suunnitelmana on ottaa lapset pois. Miller & Törrönen kirjoittavat, että avoin keskustelu kaikkien osapuolten kesken ja perheen huolellinen kuuleminen on tärkeää yhteistyön alussa. (Miller & Törrönen 2010, 76.)

Parisuhdetyön tarjoaminen antaa vanhemmille mahdollisuuden tarkastella koko perheen kannalta tärkeitä asioita omista tunteista käsin ja kuunnellen toista. Menetelmän koettiin auttavan vanhempia löytämään voimavaroja itsestään ja parhaassa tapauksessa jakamaan paremmin jaksamistaan lasten kanssa toimittaessa. Ymmärryksen lisääntyminen puolisoa kohtaan voi auttaa vanhempia jaksamaan haastavassa perhetilanteessa paremmin. Haastateltavat kertoivat vanhempien saattavan löytää uusia tapoja toimia paremmin yhdessä kasvatuksellisten ristiriitojen ratkaisemiseksi. Solmuja parisuhteessa menetelmän perusajatuksena on puhua omasta kokemuksesta käsin ja opetella tunnistamaan omia tunteita. (Kataja – Parisuhdekeskus ry 2015, 21.)

Sosiaalityöntekijä 1: Se on niinku täysin erilainen imago, kun tarjotaan tämmöstä työskentelyä kun sillä, mikä pahimmillaan lastensuojelusta on... Et vaan kytätään ja etsitään virheitä jotta saadaan lapset... perusteet sijoittaa lapset pois kotoa”

Sosiaalityöntekijä 2: ”Mä ajattelen, et se on ollu positiivinen asia, et tätä työskentelyä, niinku ne vanhemmat, on saanu paljon nopeammin ku mitä jos he niinku hakisivat sitä esimerkiksi ihan tuolta seurakunnan kautta. Monesti oon miettiny, et tällanen menetelmä ja tapaamiset olis ihan jokaisessa parisuhteessa elävän hyvä käydä läpi vielä säännöllisin väliajoin”

5.3 Kokemukset koko perheen hyvinvoinnin näkökulmasta

Neuvojien sekä sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa nousi keskeiseksi asiaksi vanhempien vuorovaikutuksen paraneminen ja sitä kautta koko perheen tilanteen muuttuminen parempaan suuntaan. Haastateltavat kertoivat vanhemmilta saamiensa palautteiden pohjalta, että parisuhdetyön jälkeen vanhemmat ovat arvioineet lasten olevan rauhallisempia, koska aikuisten välinen vuorovaikutus on parantunut ja vanhemmat kykenevät ratkaisemaan ristiriitoja entistä paremmin. Voimavarakeskeisellä työotteella on mahdollista tukea vanhempia löytämään ratkaisuja oman elämän hallintaan. Furmanin mukaan ratkaisujen löytyminen tapahtuu siirtämällä keskustelun painopiste asiakkaan ongelmista hänen tavoitteisiin. Jos ongelmaa tarkastellaan uudessa valossa, miettimällä yhdessä asiakkaan kanssa miten ongelman tai kriisitilanteen voisi ymmärtää toisin ja nimetä ongelma toisella tavalla. Voimavarakeskeisessä työskentelyssä edetään pienin askelin parempaan suuntaan, miettien asiakkaan kanssa yhdessä mikä voisi olla ensimmäinen merkittävä askel hyvään suuntaan. Työntekijän tehtävänä on auttaa asiakasta maalailemaan tarkkoja mielikuvia siitä, miten hän toivoo asioiden olevan tulevaisuudessa. (Furman 2013.)

Solmuja parisuhteessa menetelmä on neuvontaa ja se eroaa pariterapiasta selkeän struktuurinsa vuoksi. Neuvojat keskittyvät työssään pariskunnan vuorovaikutukseen tässä ja nyt. Neuvonnan periaatteena ei ole syventää työskentelyä puolisoiden aikaisempaan elämänhistoriaan, vaan neuvonnassa keskitytään määrättyjen teemojen kautta pariskunnan yhteisen historian tarkasteluun. (Kataja – Parisuhdekeskus ry. 2015, 6.)

Perinteinen psykologia opettaa, että psyykkiset ongelmat johtuvat pääasiassa lapsuudenaikaisista traumaattisista kokemuksista tai epäedullisista kasvuolosuhteista. Vaihtoehtoinen näkemys, jonka mukaan vaikeatkin koettelemukset voivat olla arvokkaita oppimiskokemuksia puolustaa paikkaansa voimavarakeskeisessä työotteessa. (Furman 2013.)

Sosiaalityöntekijä 2: Vanhemmat on ollu tyytyväisiä niin just siihen, että he on pystyny alkaa puhuu enemmän asioista. Ei oo niin kun ollu niin paljoo niitä riitoja. Jos on tullu erimielisyyksiä, niin ne on pystytty selvittämään niinku

nopeemmin ja näin. Selkee palaute on tullut, että lapsi on ollut rauhallisempi, et totta kai se vaikuttaa jos vanhemmat pystyy olemaan riitelemättä tai sitte sopimaan ne asiat siinä”

Sosiaalityöntekijä 1: ” Ja tästähän on ihan varmasti useamman asiantuntijan, ja en tiedä...varmaan tutkimuksiinkin. Mutta kyllähän se ihan yleinen konsensus on, aina mitä puhutaan, että se vanhempien parisuhde tyytyväisyys heijastuu todella voimakkaasti siihen lasten psyykkiseen hyvinvointiin, kotona ja perheessä”

Neuvoja 1: ” Myönteistä palautetta on tullut siitä, miten sen pariskunnan uudenlainen toiminta ja ristiriitojen rakentavampi käsittely kotona on näkynyt siinä nuoressa ja lapsissa, Vanhemmilta tulee palautetta, että lapset ovat rauhoittuneet, jos siel on ollut jotain erilasia ongelmia esim. Käyttäytymisessä tai nuori on käyttäytynyt rauhallisemmin koulussa. Lasten riitatilanteet rauhoittuneet”

Neuvoja 2: Eräs äiti ihan sitä sanoi, että kun hän on oppinut täällä ratkomaan niitä asioita ja puhumaan tunteista, niin hän on sitä vienyt lapsillekin ja huomannut itessään sitä muutosta ja opettanu sitä lapsillekin. Se auttaa ymmärtämään vanhempia siitäkin, miten suuri merkitys heidän lapsuuden perheellä on”

Sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa kävi ilmi, että heidän näkökulmastaan parisuhdetyö auttaa perheen vanhempia miettimään ovatko perheen aikuisten haasteet vanhemmuudessa niin suuret, että ero voisi olla paras ratkaisu. Sosiaalityöntekijöiden mukaan näissä perheissä on ollut silloin useasti kysymyksessä vakava päihde tai mielenterveysongelma toisella vanhemmalla. Parisuhdetyö voi haastattelujen perusteella olla vanhempien tukemista ja lasten huomioimista tilanteessa, jossa vanhemmat päätyvät eroon. Solmuja parisuhteessa menetelmä auttaa vanhempia työstämään eroon liittyviä asioita ja tunteita. Vanhemmat saattavat olla neuvottomia ja hämmentyneitä siitä, miten keskustella lasten kanssa eroon liittyvistä asioista. Fisherin mukaan lapset saattavat tuntea, että heitä ei rakasteta, koska vanhemmat päätyvät eroon. Lapset saattavat pelätä menettävänsä eron jälkeen toisenkin vanhempansa. Vanhempien

on tärkeää keskustella lasten kanssa paljon ja rehellisesti siitä, mitä tapahtuu ja kuinka vanhemmat erosta huolimatta rakastavat heitä hyvin paljon. (Fisher 2011, 227.)

Sosiaalityöntekijä 1: ”Just sit ehkä tämmösessä tapauksessa jos sit ollaan sillä kannalla tai spekuloidaan mikä se isoin ongelma on tai mitä sille pitäisi tehdä, niin ehkä sit tää menetelmä vois saada vanhemmat itsekin ymmärtämään, et se eri osoite vois olla sittenkin sen lapsenkin kannalta jopa paras ratkaisu. Jotenki ne ehkä ne silmätkin aukee et tämä työskentelykään ei käytännössä onnistu sen isomman ongelman takia, et miten se perhe-elämäkään sitte vois normalisoitua jatkaen yhdessä. Just tavalaan ymmärtäen, että toisella on niin suuri päihdeongelma, että se yhdessä jatkaminen ei ole lapsen edun mukaista sit enää ja kuormittaa sit vaan liikaa kaikkia”

Sosiaalityöntekijä 2: Kyl mä ainakin yhdessä perheessä oon esiin tuonu että esim. äidin mielenterveysongelma on kyllä tosi, tosi niinku iso ja jotenki vaikka siitä on puhuttu, et tota lapsen tilanne ei voi jatkua näin, niin siltikään ei mitään käytännössä tapahdu, et se menetelmä on varmasti aukaissut kaikkien silmät jotka siinä on mut sit kuitenkin se asia ei niinku sit kuitenkaa mee eteenpäin”

Kaikkien haastateltavien kokemuksen perusteella parisuhdeneuvontaa voidaan kaikista haasteista huolimatta yrittää, mikäli vanhemmilla on motivaatiota lähteä menetelmän kautta työskentelemään. Parisuhdeneuvojat kokivat juuri motivoinnin olevan tärkeä osatyöskentelyn alkua. Neuvojat pitivät avoimen, rauhallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luomista prosessin alussa edellytyksenä onnistuneeseen työskentelyyn. Neuvojen mukaan työntekijöiltä vaaditaan paljon sitkeyttä, sopeutumista ja kannustamista. Neuvojan tulee osata esittää avoimia kysymyksiä ja ohjata pariskuntia keskustelemaan avoimesti keskenään. Työntekijöiden mukaan heidän työskentelynsä perustuu reflektiiviseen ja voimavarakeskeiseen työotteeseen.

Sosiaalityöntekijä 1: ”Jos tällä pariskunnalla, joka siihen lupautuu lähtemään mukaan, on motivaatio, vähänkään, lähtee edes kokeilemaan, on erittäin käyttökelpoinen ollut. Ja etenkin sellaisissa tapauksissa jos ne pulmat siinä parisuhteessa, jotka toki heijastuu luonnollisesti koko perheen hyvinvointiin, on sen tyyppisiä että pystytään keskittymään siihen työskentely. Esimerkiksi ei oo

mitään tämmöstä hyvin massiivista päihdeongelmaa. Tai sit mitään sellasta, toinen niinku on joku mielenterveysongelma, ettei reagoi samalla tavalla siihen työskentelyyn”

Neuvoja 2: Siihen sitten kuluu aika paljon sitä motivointi työtä myös siihen rinnalle. Et miks on oikeesti tärkeätä niitten lasten näkökulman vuoksi, mutta myös tietenkin pariskunnan itsensä vuoksi, et he motivoituu tähän hommaan”

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että vanhempien parisuhteen välisiä asioita, joita käsitellään eri tapaamiskerroilla, ei avata sosiaalityöntekijöille. Poikkeuksena ovat asiat, jotka vaikuttavat suoranaisesti lasten turvalliseen kasvuun ja hyvinvointiin. Työntekijät korostivat hyvän luottamussuhteen syntymisen vanhempiin merkityksellisenä asiana. Haastateltavien mukaan menetelmän käyttökelpoisuutta saattoi hankaloittaa joissakin tapauksissa epäluottamus lastensuojelun työntekijöitä kohtaan. Vanhemmat epäröivät kertoa avoimesti suhteensa ongelmista, peläten niiden esille tuomisen aiheuttavan vahvempia toimenpiteitä lastensuojelun työntekijöiltä. Lastensuojelun lähtökohtana on aina viranomaisten huoli lasten tilanteesta.

Sosiaalityöntekijä 1. ”Ja mä oon ajatellu et ihan ehdottoman tärkeekin että he luottaa ettei jokaista yksityiskohtaa heidän suhteestaan raportoida lastensuojelun sosiaalityöntekijälle. Vaikka tokihan me ymmärrettäis, vaikka ei me toki ketään vastaan käytettäis”

Sosiaalityöntekijä 2. ”Niin ja onhan se sovittukin niin, että sillai niinku vanhempien ja menetelmää käyttävien työntekijöiden väliseksi asiaksi, ettei siitä niinku raportoida meille kaikkea mitenkään yksityiskohtaisesti. Ajattelen, et sillai sen pitääkin olla, tietty jos siihen lapsen tilanteeseen liittyen tulee huolenaiheita, niin sitten”

Useissa perheissä suhtaudutaan lastensuojelun perhetyöhön vastahakoisesti ja pelko lasten sijoituksesta voi estää työskentelyn sujuvuutta perheissä. Parisuhdetyö on haastateltavien sosiaalityöntekijöiden mukaan hyvä keino auttaa vanhempia tarkastelemaan omien vuorovaikutussuhteiden kautta koko perheen tilannetta paremmin.

Sosiaalityöntekijä 2: ”Täytyy olla se oma halukkuus ja että jotenki päästään myös sitte niinku puhumaan ja lähemmäs sitä lasta, et vanhemmilla on ollu lastensuojeluun vähän semmoinen negatiivinen suhtautuminen ja hän ei oo kauheesti halunnu työntekijöitä sinne kotiin, eikä avata niitä kodin asioita ja kuitenkin lapsista on ollu iso huoli, niin on sitte saatu tietoa tän menetelmän kautta siihen ja muuhunkin perheen asioihin liittyen”

Neuvojat kokivat menetelmän auttavan vanhempia parempaan keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tunnistamaan paremmin omat tunteensa. Neuvojen mukaan parisuhteessa ajaudutaan useasti puhumattomuuden tilaan ja sitä kautta ongelmat kasautuvat. Työskentelyn kautta riitatilanteisiin annetaan uudenlaisia käsittelytapoja ja sitä kautta tilanne perheessä voi rauhoittua myös lasten kohdalla. Neuvojen kokemus nosti erityisesti esiin tunnetyöskentelyn suuren merkityksen pariskuntien kanssa tehtävästä työstä. Neuvojat toivat esille menetelmän vahvuuksina vuorovaikutustaitojen, puhumisen ja kuuntelemisen taitojen harjoittelun paridialogin avulla. Paridialogilla tarkoitetaan tässä yhteydessä parin keskinäistä keskustelua neuvojen kuullen. Keskustelu koostuu oman kokemuksen jakamisesta ja kuuntelemisesta. Paridialogin toteuttamisessa neuvojat ohjaavat puolisoita kääntymään toinen toisiaan kohti sekä jakamaan ajatuksiaan ja tunteitaan. Yksi keskustelun tavoitteista on harjoitella eläytyvää kuuntelemista ja tapoja reagoida toisen puheeseen esimerkiksi tekemällä avoimia kysymyksiä. (Kataja – Parisuhdekeskus ry. 2015, 12.)

Neuvoja 2: ” Se motivoi kauheen hyvin pariskuntia keskustelemaan keskenään ja jotenki tutuu, että sitä kautta ottamaan niitä asioita puheeksi myös siellä kotona lasten kanssa. Opitaan puhumaan enemmän tunnetasolla, et se keskustelu ei ole sellaista yksipuolista arkipäivän keskustelua, vaan mennään pintaa syvemmälle”

Neuvoja 1:” Ja opetellaan keskustelemaan itsestä käsin, vähän eri tavalla kun ehkä siellä arjessa missä ne ristiriidat sitten on tullu ehkä jopa semmosesta syyttävästä keskustelusta, niin puhutaan omasta itsestä ja miltä itsestä tuntuu”

5.4 Ehdotuksia menetelmän käytön kehittämiseen

Solmuja parisuhteessa menetelmän kehittämiseen tueksi nähtiin tarpeelliseksi kouluttaa lisää parisuhdeneuvojia tehostettuun perhetyöhön. Lisäksi sekä neuvojat että sosiaalityöntekijät ehdottivat seurantakäyntiä noin 3- 6 kuukauden päähän parisuhdetyön loppumisesta. Tavoitteena voisi olla koko perheen tilanteen kartoitus ja jatkotuen tarpeen määrittely yhdessä perheen kanssa.

Lastensuojelun tehostetussa perhetyössä kerätään asiakaspalaute perhetyön päätyttyä mutta tutkimuksen kannalta pidettiin tärkeänä kerätä myös Solmuja parisuhteessa menetelmän kirjallista palautetta. Kirjallisen palautteen parempi hyödyntäminen esitettiin yhtenä kehittämissuhteena.

Sosiaalityöntekijät toivoivat lisää parisuhdeneuvojia perhetyöhön, jotta kaikki perheet jotka palvelua tarvitsevat saisivat nopeasti parisuhdeneuvontaa.

Sosiaalityöntekijä 2: ” Toivoisin, että olis enemmän työntekijöitä jotka pystyis sitä tekemään ja sit sitä voitais käyttää enemmän. Tavallaan että sitä pystyttäis tarjoamaan kaikille ketä tarvitsee ja niitähän kyllä riittää. Meidän asiakasperheet tuottaa, ne joilla on ihan hyvin... esim työ ja muut asiat. Lapsen tilanne, tai vaikka teinin jolla on haastavaa käyttäytymistä, niin moni on kyllä tuottanut sitä, että tää oikeesti vaikuttaa tosi pahasti meidän parisuhteeseen ”

Sosiaalityöntekijä 1: ” Vaikka puolenvuoden päästä lopetuksesta, ihmiset muistavat sen ja ehkä lisää motivaatioo tavallaan niinku jos on itse löytänyt parempia toimintamalleja vuorovaikutukseen. Ja muistaa pitää siitä kiinni ja miten se on näkyny niiden lasten tilanteessa ja koko perheen. Jos asiakkuus jatkuu, niin tietty jonkun näköinen tsekkaus täältä meidän puolelta tulee, mut tavallaan kun ne ehkä mieltää tän niinku eri juttuna, niinku heidän omana juttuna ja omana tukena. Jollain lailla he ei itse ehkä miellä sitä tähän lastensuojelu pakettiin kuuluvaksi ”

Neuvojat ehdottivat parisuhdetyön jatkoksi työskentelyä koko perheen kanssa. Heidän kokemuksensa mukaan lasten ja vanhempien välisessä vuorovaikutukseen tukemisessa

voidaan käyttää samoja metodeja kuin paridialogi harjoituksissa, ottaen huomioon lapsen ikätason. Jatkotyöskentelyn kannalta ohjaajat pitivät tärkeänä siirtää vanhempien opitut hyvät vuorovaikutustaidot ja ristiriitojen ratkaisumallit perheen lapsille. Samalla vanhemmille tarjoutuu mahdollisuus keskustella perheen lasten kanssa saamastaan avusta ja ottaa puheeksi aikaisemmat selvittämättömät ristiriidat ja vaikeat tilanteet perheen historiassa.

Neuvoja 2: Haluaisin sitten kun on vanhempien kans saatu työskenneltyä niin sitte otettais ne lapset siihen mukaan ja olis jatkuvuutta, esimerkiksi koko perheen tapaamisten muodossa.

Että mistä lapset huomaa, että tilanne on mennyt parempaan ja sit koko perhe voisi oppia käyttämään näitä samoja taitoja.

Neuvoja 1: Paridialogia oon käyttänyt kyllä, vanhemman ja nuoren välillä.

Sit voisi siihen Solmujen väliinki ottaa jonkun toisentyyppisen tapaamisen, missä olis muitakin perheenjäseniä. Mainio menetelmä kaiken kaikkiaan tämmöisenäänkin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Tutkimustulosten tarkastelua ja pohdintaa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä työntekijöiltä tietoa Solmuja parisuhteessa menetelmän käyttökelpoisuudesta lastensuojelun tehostetussa perhetyössä. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että Solmuja Parisuhteessa menetelmän käyttö sopii hyvin yhdeksi tehostetun perhetyön työmenetelmäksi. Menetelmä koettiin rakenteeltaan selkeäksi ja säännöllisesti sovitut kontaktit toimiviksi. Menetelmän käytöstä saadut kokemukset ovat olleet työntekijöiden näkökulmasta positiivisia, vaikka kaikkien asiakasperheiden vanhempien kanssa ei prosessia viety loppuun. Työntekijöiden kokemuksen pohjalta menetelmää kannattaa silti tarjota erilaisille perheille ja motivoida vanhempia sitoutumaan työskentelyyn. Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että perhetyössä on menetelmä, jonka avulla voidaan luoda luottamuksellinen kontakti vanhempiin ja auttaa heitä näkemään perheen kriisitilanne selkeämmin.

Pohdin opinnäytetyötä tehdessäni miten työntekijät kohtaavat asiakasperheet arvostavasti ja tasavertaisesti. Tasavertaisuus suhteessa merkitsee työntekijältä vastuun ottamista työprosessista ja asiakkaan vastuuttamista omassa arjessa toimimisessa. Tämä toiminta tukee aktiivista asiakkuutta, joka tukee ajatusta siitä, että asiakas toimii oman arkensa asiantuntijana. Avara ja salliva ilmapiiri työntekijän ja asiakkaan välillä mahdollistaa muutoksen ja auttaa vapauttamaan voimavarat. (Kaikko & Friis 2013, 109.)

Olen miettinyt millä keinoilla perhetyöntekijänä voin auttaa vanhempia löytämään paremmin omia voimavaroja vanhemmuuteen ja sen moninaiisiin haasteisiin. Kuulenko asiakkaita niin, että he kokevat tullessa kuulluiksi tarpeeksi hyvin? Miten osaan ottaa huomioon koko perheen tarpeet ja antaa tarvittavaa tukea? Jos perheen vanhemmilla on parisuhteessa ristiriitoja, ne saattavat heijastua koko perheen hyvinvointiin ja tätä kautta vaikuttaa haitallisesti lasten kasvuun ja kehitykseen

perheessä. Voimavarakeskeisillä menetelmillä perheitä voidaan yrittää auttaa asiakaslähtöisemmin ja tavoitteellisemmin löytämään omat voimavarat.

Neuvojien kokemukset vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen paranemisesta heijastui heidän mielestään lasten ja koko perheen hyvinvointiin. Vanhempien parempi keskinäinen vuorovaikutussuhde ja keinot ratkaista ristiriitoja auttoivat lapsia olemaan rauhallisempia sekä kotona että koulussa. Neuvojat totesivat puhumisen ja kuuntelemisen taitojen oppimisen auttavan vanhempia ymmärtämään toisiaan paremmin tunnetasolla. Lisäksi neuvojat kokivat menetelmän olevan hyvän tavan ottaa vaikeat asiat puheeksi. Menetelmän koettiin etenevän loogisesti ja teemojen sisällön olevan kattava kokonaisuus. Näin ollen voidaan todeta, että menetelmän käyttö on tukenut perheiden hyvinvointia ja auttanut vanhempia paremman yhteisen näkemyksen luomiseen lasten kasvattamisessa. Vaikeissa perhetilanteissa, kuten päihde- ja mielenterveyden ongelmista kärsivien vanhempien kanssa menetelmä koettiin olevan jossain määrin käyttökelpoinen ja kokeilemisen arvoinen tapa lähestyä perhettä lastensuojelun näkökulmasta. Tulosten perusteella voidaan todeta, että vähäinenkin kontakti kriisissä olevan perheen auttamiseksi koettiin tärkeänä ja lapsen tilanteen selvittämisen kannalta hyödyllisenä asiana.

Pohdinnan aiheeksi jää eroon liittyvien asioiden kanssa työskentely. Onko perhetyössä mahdollista tehdä hyvään eroon johtavaa työskentelyä parisuhdeneuvonnan jälkeen, mikäli pariskunta päätyy eroon. Voidaanko perhetyön keinoin ehkäistä vanhempia ajautumasta huoltajuuskiistoihin ja oikeudenkäynteihin? Vuosittain vanhempiensa avo- tai avioeron kokee noin 30 000 alaikäistä lasta. Lasta on pystyttävä suojelemaan eron kohdatessa perhettä ja huolehtia ettei lapsi joudu erotuomarin asemaan kriisissä. Lapsi ei saa olla vanhempien lohduttaja tai vastuun kantaja vanhempien erotilanteessa. (Wesaniemi 2005, 13.)

Eroa pohtivien vanhempien kanssa tehtävä työ onnistuu haastattelujen perusteella menetelmän avulla hyvin. Mikäli eroa ei ollut vielä vanhempien välillä pohdittu, menetelmän avulla koettiin voitavan nostaa esille näitäkin näkökulmia ja ottaa puheeksi vaikeita asioita. Tällaisten asioiden taustalla oli haastateltavien mielestä usein toisen vanhemman läheisriippuvuussuhde päihde- tai mielenterveysongelmaiseen puolisoon. Keskeistä läheisriippuvuudessa on henkilön

tapa elää huonosti toimivassa ihmissuhteessa, jossa hän keskittyy enemmän toisten kuin oman elämänsä ongelmiin ja niiden hoitoon. Ihmissuhteiden avulla läheisriippuvainen ylläpitää riippuvuuttaan, yrittäen lievittää omia tuskallisia tunteitaan toisten ihmisten kautta. Läheisriippuvuus voi kehittyä lapsuudessa, jos perheessä on alkoholismia, narsistisia henkilöitä tai muista mielenterveyden ongelmista kärsiviä ihmisiä. Vanhempien riitaisa suhde tai pitkä ja eripurainen eroprosessi voivat vaikuttaa läheisriippuvuuden syntyyn. Lapsuudessa koetut asiat tuntuvat aikuisuudessa tutuilta ja läheisriippuvainen ajautuu useasti epätasapainoiseiin ihmissuhteisiin. Toimintatavoista on vaikeaa päästä eroon, koska läheisriippuvainen on tottunut elämään toimimattomissa ihmissuhteissa, joita hän kokee osaavansa hallita. (Malinen 2014, 21–22.)

Olen teoriaosaa muodostaessani pyrkinyt selvittämään vanhemmuuden, parisuhteen sekä kasvatuksen merkityksiä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Lisäksi selvitin, minkälaisia haasteita perheisiin kohdistuu vanhemmuuden ja parisuhteen kautta. Minua kiinnosti myös se, minkälaisia taitoja työntekijöiltä voidaan edellyttää kun puhutaan kriisissä olevien perheiden auttamistyöstä.

Pohdin opinnäytetyötä tehdessäni lastensuojelutyön tulevaisuutta ja siinä tapahtuvia muutoksia. Lastensuojelun asiakastyötä kehitetään jatkuvasti ja tähän tarvitaan moniammatillista osaamista erilaisia työtapoja hyödyntäen. Kehittämistyössä korostetaan perheen osallistamista ja palveluiden saantia pyritään kehittämään niin, että asiakkaat saavat palvelua ”samalta luukulta”. Ehkä tulevaisuudessa parisuhdeammattilaiset ovat suurempana osana tätä kokonaisuutta. Lastensuojelutyön kehittäminen on mielestäni menossa parempaan suuntaan, koska yhteistyötä pyritään lisäämään perheen moninaisten auttajatahojen välillä. Kehittämisessä on tärkeää, että esimiehet, päättäjät ja työntekijät omaksuvat uudenlaisia näkemyksiä ja heillä on rohkeutta ottaa uusia toimintatapoja käyttöön.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista ja opettavainen kokemus. Kun haastattelin opinnäytetyötäni varten alan ammattilaisia, opin paljon uutta ja sain toisenlaisia näkökulmia omaan työhöni tehostetussa perhetyössä.

6.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Aihetta valitessani pohdin haastateltavien valikoitumista ja tutkimukseni kohderyhmää. Aluksi suunnittelin haastattelevani neuvontaan osallistuneiden perheiden vanhempia, mutta koin sen olevan haasteellisempaa koska olen itse ollut neuvojana useassa prosessissa. Haastattelutilanteisiin tämä olisi voinut vaikuttaa ja ehkäistä haastateltavia kertomasta rehellisiä mielipiteitä neuvonnan prosessista. Haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Hirsijärvi ym. 2015, 206.)

Opinnäytetyön aiheen jalostuessa pohdin paljon sitä, miten tuttujen työntekijöiden haastatteleminen vaikuttaa haastattelutilanteeseen. Suunnittelin huolellisesti miten etenen haastattelutilanteissa ja vältän johdattelemasta lisäkysymyksillä haastateltavia. Haastattelutilanteiden alussa korostin omaa rooliani opinnäytetyön tekijänä. Tiedostin, että haastattelijana joudun jatkuvasti tarkastelemaan omaa suhtautumistani haastateltavien vastauksiin ja pitäytymään tilanteessa mahdollisimman tarkasti suunnittelemissani teemoissa. Haastattelutilanteet olivat luontevia ja mielestäni työntekijöillä oli selkeät omaan kokemukseen ja tietoon perustuvat vastaukset. Hirsijärven ym. (2015, 207–208.) mukaan haastattelulla tulee olla tavoite ja tutkimustarkoitusta varten haastattelu on ymmärrettävä systemaattisena tiedonkeruuna. Haastattelun tavoitteena on pyrkimys kerätä mahdollisimman pätevää ja luotettavaa tietoa tutkittavasta asiasta.

Analysointivaiheessa pidin koko ajan mielessä haastateltavien tuottamat keskustelut. Aihepiiri oli minulle tuttua ja jouduin useasti tarkistamaan, että omat ajatukseni eivät vaikuta analyysiin ja aineiston tulkintaan. Opinnäytetyön prosessin aikana jouduin monta kertaa pysähtymään tämän asian äärelle. Aineistoa tutkiessani olen pyrkinyt aitoon ja rehelliseen analysointiin ja esittämään tulokset luotettavasti. Haastattelulainaukset on esitetty alkuperäisessä muodossaan ja niitä on runsaasti. Lainaukset ovat mukana tuomassa uskottavuutta ja lisäämässä luotettavuutta.

6.3 Tulosten hyödyntäminen ja kehittäminen

Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää tiedon jakamiseen menetelmätyön hyödyistä ja käytöstä sekä parisuhdetyön jatko kehittämisestä lastensuojelun perhetyössä. Tutkimuksen tulokset saattavat auttaa ja rohkaista perhetyöntekijöitä hakeutumaan parisuhdeneuvojan koulutukseen ja käyttämään menetelmää perhetyössä. Tutkimuksen tulokset voivat osaltaan auttaa ja innostaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä hakemaan vanhemmille parisuhdeneuvontaa tehostetusta perhetyöstä. Lasten ja perheiden palveluiden muutosohjelmassa voitaisi ottaa tulevaisuudessa huomioon paremmin perhetyöntekijöiden osaaminen parisuhdetyön ammattilaisina. Vaikka muutosohjelman kokonaisuuteen sisällytetään erityis- ja vaativimpien tason palveluita, ei mielestäni perustyötä tekevien työntekijöiden parisuhdeneuvonnan osaamista tulisi sivuuttaa.

Jatkotutkimuksena voisi olla mielenkiintoista tutkia menetelmän hyödyllisyyttä lastensuojelun asiakasperheiden näkökulmasta. Kokonaisuudessaan lastensuojelun avohuollon tukitoimet voisivat olla kehittämisen kohteena sekä positiivisemmän kuvan antaminen lastensuojelusta. Tätä kehittämistä voisi olla esimerkiksi parisuhdetyön tarjoaminen yhä useammille kriisissä oleville vanhemmille.

7 LÄHTEET

Arnkil, T, & Seikkula, J. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Bechinsky, K. 2017. Pariskuntien kanssa tehtävä väkivaltatyö. Luento 16.11.2017. Settlementti Ry. Tampere.

Berg-Toroi, H. 2010. Lastensuojelun ja koulun yhteistyö. Teoksessa Strömberg-Jakka, M., Karttunen, T. (toim.) Sosiaalityön haasteet –tukea ammattilaisten arkeen. Juva: Bookwell.

Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.

Civil, T. 2017. Systeminen lastensuojelu-koulutuksen avausseminaari Pirkanmaalla. Luento 3.10.2017, Tampere, Metso.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J & Suoranta, J. 2001. 5. Painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fagerström, K. 2016. Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelutyö – Hackneyn malli ja systeminen käytäntö lastensuojelutyössä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 42/2016. 44 sivua. Viitattu 10.10.2017. Helsinki 2016. ISBN 978-952-302-778-7 (verkkopainos)

Fisher, B. 2011. Jälleenrakennus – kun suhteesi päättyy. 6. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Furman, B. Ratkaisukeskeinen lyhytterapiakoulutus. Luento 28.5.2013, Helsinki, Lyhytterapiainstituutti.

Hirsijärvi, S. Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20. Painos. Helsinki: Tammi.

Isoherranen, K. 2004. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Syrjälä, J. Vahva vanhemmuus – paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.

Järvinen, R., Lankinen A., Taajamo, T., Veistilä M. & Virolainen A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Kalland, M. 2017. Mentalisaatiokyky vanhemmuudessa. Teoksessa Laitinen, I. & Ollikainen, S. (toim.) Mentalisaatio -teoriasta käytäntöön. Helsinki: Therapie-säätiö.

Karppinen, T. & Airikka, S. 2001. Vanhemmuuden roolikartta avohuollon perhetyössä. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) Vanhemmuuden roolikartta - syvennä ja sovela. Suomen Kuntaliitto.

Kataja - Parisuhdekeskus ry. 2015. Solmuja Parisuhteessa -neuvojan kirja.

Kataja - Parisuhdekeskus ry. 2015 Solmuja Parisuhteessa parineuvonnan työkirja.

Kataja – Parisuhdekeskus ry: <https://parisuhdekeskus.fi/kataja/>

L 417/2017. Lastensuojelulaki.

Lipponen, P. & Wesaniemi, P. 2005. Lapsi ja ero. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Malinen, B. 2014. Taakkana läheisriippuvuus – kenen elämää elät? Helsinki: Väestöliitto.

Malinen, V. & Kumpula, S. 2005. Terve ja toimiva parisuhde-vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus- paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

Miller, H. & Törrönen, M. 2010. Arvostava ja aito kohtaaminen. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Yläne: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2011. Vuorovaikutustaidot sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima.

Nuotio, J. 2010. Huolta pitävä vuorovaikutus-lastenpsykiatria kohtaa perheet. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Yläne: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö.

Panayotov, P. 2011. Simple Therapy. Sofia: PIK-BS.

Pinola, H. 2013. Valtakunnalliset parisuhdepäivät. Luento 8.11.2013. Helsinki, Kallio. Kataja–Parisuhdekeskus ry.

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero -eväitä eteenpäin. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Reijonen, M. (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon -kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Seppänen, A. 2013. Solmu parisuhteessa -rakkauden mahdollisuus. Kataja-Parisuhdekeskus ry.

Sevon, E. & Notko, M. (toim.) 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Sevon, E. & Notko, M. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia.

Särkelä, A. 2015. Päihdeperheiden tukeminen lastensuojelussa. Luento 29.10.2015. Jyväskylä, Laajavuori. Profiam: Sosiaalipalvelut.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. Uudistettu painos. Helsinki. Tammi.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä – lapsiperheiden arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. Uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wahlberg, K-E. 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa Syrjälä, J. Vahva vanhemmuus – paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.

Ylitalo, P. (toim.) 2011. Roolikartta- vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.